

*žene u crnom
beograd*

IZVEŠTAJ

O

AKTIVNOSTIMA

septembar - decembar 2018.

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnom.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo.

žene u crnom

ULIČNE AKCIJE

U ovom izveštajnom periodu organizovale smo sedam (7) akcija, a takođe smo aktivno učestvovala i u drugim uličnim akcijama:

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

Komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime, kao i drugih zločina nad civilnim stanovništvom, tokom i nakon ratova, na prostoru bivše Jugoslavije:

Beograd, 5. oktobar „Pamtimo“ - povodom četrnaeste godišnjice zločina - ubistva dvojice gardista u vojnom objektu Karaš kasarne u Topčideru (5. oktobra 2004. godine), Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića, komemoraciji žrtvama ispred kasarne u Topčideru, zajedno sa porodicama žrtava, prisustvovalo je oko dvadesetak (20) aktivista/kinja iz Srbije, BiH, Hrvatske

Beograd, 5. oktobar „Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru“ – protestno stajanje u crnini i ćutanju, u Knez Mihailovoj ulici u Beogradu. Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti: *Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru; Pamtimo Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića; Odgovornost; Žene u crnom za mir i pravdu.*

Na protestu je izvedena scenska akcija 'Otkrijte ubice vojnika!'; u kojoj je učestvovalo oko tridesetak (30) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 22. oktobar „Nikada nećemo zaboraviti zločin u Sjeverinu“ - povodom 26 godina od zločina u Sjeverinu, kada je 22.10.1992. godine oteto i ubijeno 17 pripadnika bošnjačke nacionalnosti, Žene u crnom su organizovale stajanje u crnini i ćutanju, 22. oktobra 2018. godine u Knez Mihailovoj ulici.

Na stajanju su, pored imena ubijenih žrtava, bili su istaknuti i sledeći transparenti: *Pamtimo zločin u Sjeverinu (22.10.1992.-22.10.2018.) i Žene u crnom za mir i ljudska prava.*

Protestu je prisustvovali oko dvadeset (20) aktivistkinja i aktivista ŽUC-a, uz podršku Fonda za humanitarno pravo i Inicijativa mladih za ljudska prava.

Beograd, 18. novembar „Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru“ - povodom 27 godišnjice pada Vukovara, Žene u crnom su u Knez Mihailovoj ulici, održale stajanje u crnini i ćutanju. Na stajanju su bili istaknuti sledeći transparenti:

Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru;

JNA je držala pod opsadom Vukovar 87 dana;

Ubijeno je više od 1.000 civila, ranjeno je 25.000, a skoro celokupno nesrpsko stanovništvo je proterano;

Na Ovčari je ubijeno više od 200 bolesnih i ranjenih zarobljenika iz vukovarske bolnice;

U urbicidu je razoren skoro čitav grad;

Kroz logore u Srbiji (Aleksinac, Begejci, Beograd, Niš, Sremska Mitrovica, Stajičevo) prošlo je više hiljada hrvatskih zarobljenika;

Odgovornost...

Izvedena je scenska akcija „Vukovar – ubijanje jednog grada“. U ovoj akciji učestvovalo je dvadesetak (20) aktivistkinja i aktivista.

Feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke akcije:

Navodimo ih hronološki:

Beograd, 21. septembar „Stop militarizmu“ - povodom 21. septembra – Svetskog dana mira, Žene u crnom su ovaj održale antimilitarističko-antirasistički protest u Knez Mihailovoj ulici.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

Stop militarizmu

Antimilitarizam je naš izbor

Nećemo vaš vojni rok, hoćemo naš rock'n'roll

Ako izvoziš oružje ne kukaj što uvoz izbeglice

„Toliko se ratuje po svetu, toliko sukoba ima, sve što napravimo, to prodamo“ (A.Vučić).

Tom prilikom izvedena je i scenska akcija „Stop ratu – stop militarizmu“: na ulici, na velimom crnom platnu je napisano *Stop ratu*, a potom su zakačena imena zemalja pogođena oružanim sukobima: Kongo, Ukrajina, Nigerija, Sirija, Irak, Palestina, Mjanmar, Sudan, Jemen, Somalija, Avganistan, Kamerun, Pakistan i Centralnoafrička Republika...

U protestu je učestvovalo dvadeset (20) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 9. novembar „Kristalna noć i bodljikava žica – trajni beleg Evrope?“

Antifašistička akcija, povodom 9. novembra – Međunarodnog dana borbe protiv fašizma i antisemitizma, Žene u crnom, Inicijativa mladih za ljudska prava, Savez antifašista Srbije i Autonomni ženski centar su organizovale antifašističku/antirasističku akciju pod imenom *Kristalna noć i bodljikava žica – trajni beleg Evrope?*.

Protest je održan u Knez Mihailovoj ulici, a bili istaknuti sledeći transparenti:

Kristalna noć i bodljikava žica – trajni beleg Evrope?

Bez žica, bez granica

Stop fašizmu na sledećim jezicima: BHS jezicima, engleski, italijanski, nemački, španski, romski, paštu, dari, farski, arapski...

Žene u crnom protiv fašizma; Solidarnost sa izbeglicama.

Tom prilikom izvedena je i scenska akcija tokom koje su dve aktivistkinje su po ulici postavile bodljikavu žicu (simbol konc-logora u Drugom svetskom ratu i konc-logora tokom 90-ih na prostoru bivše Jugoslavije, simbol progona izbeglica u današnjoj Evropi...) a potom su žice isekle (simbol otpora) i prekrile je transparentom *'Bez žica, bez granica'*.

U ovoj akciji je učestvovalo oko četrdesetak (40) aktivistkinja i aktivista iz Beograda, kao i iz Mreže Žena u crnom iz Kraljeva, Leskovca, Kruševca, Vlasotinca, kao i šest aktivistkinja iz Crne Gore, Hrvatske i Slovenije. Međunarodni karakter akcije je obogaćen i učešćem četiri feminističko-antimilitarističke i sindikalne aktivistkinje iz Italije. Posle akcije oko dvadesetak aktivistkinja je otišlo u Sremske Karlovce na regionalni susret Ženskog suda – feministički pristup pravdi.

U ovom izveštajnom periodu, Žene u crnom takođe su aktivno učestvovala u sledećim uličnim akcijama:

Beograd, 1. novembar “Uvek pištaljka, nikad više puška!” - Inicijativa mladih za ljudska prava organizovala je protestno zviždanje protiv državne podrške ratnim zločincima, huškanja na nove ratove i represije nad aktivistima za ljudska prava. Akcija je održana na platou između zgrade Predsedništva Srbije i Starog dvora.

Mirovni aktivisti/kinje Inicijative mladih za ljudska prava su osuđeni zato što su izrazili protest (Beška kod Novog Sada, januar 2017.) zviždajući protiv osuđenog ratnog zločinca Veselina Šljivančanina. U ovoj akciji učestvovalo je stotinjak (100) osoba, među njima i desetak aktivista/kinja ŽuC-a.

Beograd, 5. novembar „Zahtevam da budem zaštićena od seksualnog uznemiravanja“.

Autonomni ženski centar/AŽC, uz podršku Žena u crnom izvele su feminističku akciju ispred Pravnog fakulteta. Tokom akcije aktivistkinje su 'okupirale' celokupni prostor oko Pravnog fakulteta trakama 'Zahtevam da budem zaštićena od seksualnog uznemiravanja'. U istraživanju AŽC o percepciji i iskustvu ustanovljeno je da je 80% mladih doživelo neki vid seksualnog uznemiravanja na fakultetima. U akciji je učestvovalo dvadesetak (20) aktivistkinja.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU TRANZICIONA PRAVDA - FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

Posećivanje mesta zločina počinjenih u naše ime, kao i drugih zločina protiv civilnog stanovništva počinjenih tokom rata na prostoru bivše Jugoslavije:

U ovom izveštajnom periodu Žene u crnom su posetile:

Lovas, Hrvatska, 18. oktobar – obeležavanju 27 godišnjice zločina u Lovasu (18.10.1991.) gde su srpske oružane formacije ubile su 70 civila hrvatske nacionalnosti, prisustvovala su četiri (4) aktivistka/kinje i ŽUC-a.

Sjeverin, 22. oktobar - na komemoraciji u Sjeverinu prisustvovala/i su aktivistkinje/i Mreže Žena u crnom iz Prijepolje i Pljevalja, zajedno sa porodicama ubijenih Bošnjaka, odale poštu ubijenim civilima, a nakon toga otišle u mesto Mioče i položile cveće.

Vukovar/Hrvatska, 19. novembar „Odgovornost i solidarnost“ – povodom 27 godišnjice zločina u Vukovaru, grupa od osam (8) aktivistkinja i aktivista Žena u crnom je posetila Vukovar, gde je odata pošta žrtvama zajedno sa njihovim porodicama, kao i sa građankama i građanima Vukovara. Aktivistkinje i aktivisti ŽUC-a prisustvovala su obeležavanju zločina u Borovu naselju, posetile su i spomen obeležje na Ovčari, gde su zakopani ubijeni ranjenici iz Vukovarske bolnice, kao i Memorijalni centar na Ovčari. Potom smo prisustvovala i komemoraciji na obali Dunava.

Tuzla (Bosna i Hercegovina), 11. decembar – Žene u crnom su učestvovala u mirovnom protestu „Tražimo nestale – ne zaboravimo Srebrenicu“ u Tuzli. U znak saosećanja i solidarnosti, Žene u crnom iz Beograda često učestvuju u navedenim protestima u Tuzli, a ovom prilikom učestvovali su četiri (4) aktivista/kinje.

Udruženje „Žene Srebrenice“ sa sedištem u Tuzli, okuplja žene čiji su članovi nestali Ubijeni tokom genocida u Srebrenici. Od 1996. godine, „Žene Srebrenice“ svakog 11. mesecu, u znak sećanja na genocid u Srebrenici organizuju mirovni protest.

Takođe smo posetile i položile cveće na spomen ploču na 'Kapiji' u centru Tuzle – sećanje na ubistvo 75 osoba, pretežno mladih od strane srpskih oružanih formacija 25. maja 1992.

Vranić, kod Beograda, 20. decembar – antifašistička solidarna akcija povodom 75 godišnjice zločina u Vraniću. Naime, u Drugom svetskom ratu, u noći između 20. i 21. decembra 1943. godine fašističke četničke formacije ubile su 68 stanovnika/ca sela Vranić, najvećim delom porodice pripadnika/ca Pantić. Osam (8) aktivistkinja i aktivista Žena u crnom prisustvovalo je istorijskom času u lokalnom Centru kulture zajedno sa meštanima.

ŽENSKA SOLIDARNOST ZA KAZNJIVOST RATNIH ZLOČINA

Akcije ženske solidarnosti – feminističke etike brige i odgovornosti, činove uzajamne podrške, razmene i saradnje u regiji u cilju izgradnje pravednog mira. Radi se prvenstveno o razmenama i podršci žrtvama zločina počinjenim u naše ime, kao i žrtvama/preživelim iz zločina nad civilima srpske nacionalnosti:

Bajramovići kod Srebrenice (Bosna i Hercegovina), 2. decembar – solidarna poseta Nuri Mustafić i Refiji Hadžibulić, preživelim u genocidu u Srebrenici, kada su njihovi muški srodnici ubijeni. U poseti su bile dve aktivistkinje ŽUC-a (Violeta Đikanović i Staša Zajović). Istog dana aktivistkinje su u Potočarima/Srebrenica posetile Šehidu Abdurahmanović, svedokinju na ŽS.

Tuzla (BiH), 11. decembar – nakon mirovne akcije „Tražimo nestale – ne zaboravimo Srebrenicu“ aktivistkinje i aktivisti ŽUC-a imale su susret sa ženama Srebrenice, tokom kojeg su razgovarale o problemima u vezi sa ne/zadovoljanjem pravde, kao i o budućim zajedničkim aktivnostima.

Bihać (BiH), 15. decembar - solidarna poseta (Staša Zajović i Lino Veljak) Mejri Dautović (Majka Me-jri), mirovnoj aktivistkinji, majci Edne i Edvina, ubijenih u konc-logoru u Omarskoj u BiH od strane srpskih oružanih formacija.

(Aktivistkinje ŽUC-a su se susrele sa ženama i porodicama žrtava nakon obeležavanja godišnjice zločina, o čemu je bilo reči u prethodnim rubrikama ovog izveštaja)

Kaznjivost zločina – put do pravednog mira: praćenje suđenja u Specijalnom sudu

Suđenje za zločin u Kravici - pred Većem za ratne zločine Specijalnog suda u Beogradu u Specijalnom sudu u Beogradu za ratni zločin u selu Kravica (ubistvo 1313 bosanskih Muslimana, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine).

Da podsetimo: Optužnica za zločin u Kravici podignuta je početkom 2016. godine. To je bio početak najznačajnijeg suđenja pred Višim sudom u Beogradu/Specijalni sud, jer se radi o srebreničkom genocidu. Međutim, 14. jula 2017. godine, Apelacioni sud je doneo odluku da se poništi optužnica za ovaj zločin, koji inače nije kvalifikovan kao genocid, jer je podignuta u trenutku kad Tužilaštvo za ratne zločine/TRZ nije imalo glavnog tužioca. Suđenje je nastavljeno novembra 2017. godine, a ročišta se stalno odlažu zbog nepojavlivanja svedoka, neaktivnosti tužilaštva i odustajanja zaštićenih svedoka usled pretnji koje dobijaju.

U ovom izveštajnom periodu održano je pet (5) ročišta:

- 25. i 26. septembar (na ovom ročištu svedočilo je troje svedoka, kao i jedna od preživelih žrtava iz Kravice)

- 24. oktobar (pojavio se jedan svedok, dok se zaštićeni svedok ponovo nije pojavio da svedoči se 'plaši za svoju bezbednost')

- 13. novembar (svedočila su dvojica svedoka koje je predložila odbrana optuženih)

- 21. decembar (glavni pretres se nije održao jer se nijedan od petorice pozvanih svedoka nije odazvao pozivu suda).

Aktivistkinja i aktivisti Žena u crnom prate suđenje takođe u znak emotivne, moralne i političku podrške srođnicama/ima ubijenih koje prate ovo suđenje.

Suđenje za ratni zločin u selu Trnje/Kosovo

Dana 25. marta 1999. godine, pripadnici srpskih oružanih snaga su počinili masovna ubistva albanskih civila u selu Trnje (opština Suva Reka). Tog dana ubijeno je između 24 i 36 ljudi.

U ovom periodu održano je ssamo jedno ročište – 29. novembra.

(Izveštaje sa navedenih ročišta možete naći na sajtu ŽUC-a)

Suočavanje s prošlošću - zajedničko promišljanje

susreti predavanja, 'Pamćenje i odgovornost - Škola za mlade; konferencije za medije, promocije knjiga, susreti... u organizaciji ŽUC-a i srodnih organizacija civilnog društva:

Beograd, 11. septembar – BIRN (Balkanska istraživačka mreža Balkan/Investigative Reporting Network organizovala je radni sastanak o saradnji u procesuiranju ratnih zločina počinjenih tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Učestvovali su predstavnici/e vlasti, pravosuđa, udruženja žrtava i NVO. Cilj sastanka je bio prikupljanja preporuka za poboljšanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina u skladu sa preporukama Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju/Haški tribunal. U ime ŽUC-a učesvovala je *Stasha Zajović*.

Beograd, 18. septembar – Specijalni sud za Kosovo - radni sastanak sa predstavnicama Službe sekretarijata za učešće žrtava Specijalizovanog veća Kosova/Victim's Participation Office of the Kosovo Specialist Chambers, u javnosti poznat kao *Specijalni sud za Kosovo*. U ime navedene institucije učestvovala je *Zilke Stuzinski (Silke Studzinsky)*, načelnica Službe za učešće žrtava (Head of Victim's Participation Office) i *Tadeja Novinc*, pravna savetnica (Associate Legal Officer). Navedeni sud se bavi krivičnim delima počinjenim na Kosovu od 1.januara 1998. do 31. decembra 2000. Sastanak je održan u prostorijama ŽUC-a, a učestvovali su: *Goran Lazin, Miloš Urošević i Stasha Zajović*.

Beograd, 27. septembar – susret sa mladima iz regije (BiH i Srbija), u kojem je učestvovalo preko dvadeset mladih studenata i studentkinja; u razmeni i razgovoru o antiratnom otporu u Srbiji 90-ih, govorili su aktivisti/kinje ŽUC uz projekciju video materijala o antiratnom otporu. Susret je održan u prostorijama ŽUC-a.

Beograd, 4, 5. i 6. oktobar "Pamćenje i odgovornost – škola za mlade" – obrazovni program

Prvi deo 'Škole za mlade' održan u Radmilovcu kod Beograda (23.-25- februar 2018.).

Prvi deo 'Škole' je imao prevashodno 'teorijsku' dimenziju, sa ciljem da steknu nova znanja o tranzicionoj pravdi i feminističkom pristupu pravdi.

Drugi deo 'Škole' imao je prevashodno aktivistički karakter – prostor za zajedničko promišljanje, kritičku refleksiju, preispitivanja, upoznavanja novih iskustava na polju tranzicione pravde, feminističko-antimilitarističkog aktivizma.

U drugom delu 'Škole' učestvovala su **22** osobe mlađe generacije iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije, kao i tri svedokinje na Ženskom sudu iz BiH i Hrvatske.

Ovaj susret je bio organizovan u vidu radionica, debata-interaktivnih predavanja, projekcije filmova, itd. Prvog dana susreta održan je *"Javni čas o zločinu u Topčideru"* u prostorijama ŽUC-a.

5. oktobra 2018. navršilo se četrnaest godina od ubistva dvojice gardista Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića, u vojnom objektu 'Karaš', kasarne u Topčideru (5. oktobar 2004.). Gardisti su ubijeni u kasarni pod nerazjašnjenim okolnostima, a osnovano se sumnja da su ubijeni jer su u kasarni videli tadašnjeg haškog begunca Ratka Mladića. O knjizi *"Topčider- anatomija organizovanog zločina"* u izdanju Žena u crnom (2014.) govorio je autor Bojan Tončić. Prikazani su i dokumentarni filmovi o ovom zločinu u produkciji Grupe za video aktivizam ŽUC-a.

Povodom 14 godišnjice zločina (5. oktobra) organizovana su dva komemorativna skupa: ispred kasarne „Karaš“ u Topčideru, u znak solidarnosti sa roditeljima i porodicama ubijenih vojnika i podrške njihovom traganju za istinom o smrti dvojice mladića i *'Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru'*, u glavnoj ulici u Beogradu, protestno stajanje u crnini i ćutanju.

U Radmilovcu, kod Beograda nastavljen je rad. Tokom razmene utisaka o oba događaja

mladi učesnici/e izvan Srbije su kazali da nisu nikada pre čuli za zločin u Topčideru, što potvrđuje da je na delu blokada informacija, da ne postoji zajedničko sećanje jer prevladava sećanje samo na 'svoje' žrtve. Mladi smatraju da je neophodno razmenjivati znanja, informacije, stvarati prostor za poštovanje i dostojanstvo svih žrtava. Što se tiče akcije u centru grada, mladi učesnici su istakli da 'najviše zabrinjava i boli odsustvo saosećanja i interesovanja građanstva, posebno mladih a za to je najodgovornija država koja sistematski radi na zaboravu i poricanju zločina'. Kao veoma pozitivno rečeno je to što su mediji pratili događaj...

U sesiji, **„Etika odgovornosti: O zaboravu, prećutkivanju, poricanju, potiskivanju zločina iz prošlosti...“** osnova za razgovor su bili delovi eseja/knjževnih dela (Hanna Arendt, Stanley Cohen, Alaida Asman, Amos Oz, Tomas Mann itd.).

O navedenim pitanjima, koji su prethodni poslali učesnicima/ama učesnici su pronašli neke sličnosti i paralele između onoga o čemu govore navedena dela i dešavanjima na prostoru bivše Jugoslavije: u svim državama u regionu prevladava slavljenje zločinaca i ponižavanje žrtava; nezainteresovanost i ravnodušnost većine prema događajima iz nedavne prošlosti otežavaju suočavanju s teretom zločina; zlo/upotreba etničkog, verskog identiteta služila i služi za razdvajanje i proizvodnju mržnje; zbog rastućeg nacionalizma etnički mešovite porodice osećaju se krajnje ranjivo i nesigurno itd.

Od alternativa navedene su sledeće aktivnosti: uporna borba za istinu i pravdu, negovanje sećanja, stvaranje prostora za svedočenje svih žrtava, lična sećanja treba da postanu deo zvanične istorije; mirovni aktivizam kod mladih, internacionalistička solidarnost sa svim ugnjetenima, posebno sa izbeglicama...

„Pismo ocu“ – dokumentarni film (2011.) reditelja Srđana Keče; u filmu autor govori o drami jedne porodice zbog rata i mobilizacije; film povezuje lično i političko, prikazuje dramu jedne porodice, ali i dramu prostora bivše Jugoslavije.

Film je podstakao potresna svedočenja mladih, uglavnom o zločinu prisilne mobilizacije koji su preživeli njihovi očevi i muški srodnici, ali i o stradanju porodica mobilisanih. Mladi su govorili o 'ukradenom' detinjstvu,

‘oduzetaj’ budućnosti, o neprevaziđenim traumama, o nasilju nad civilima, a posebno ženama, tokom i nakon rata; postavljali su pitanje krivice i odgovornosti očeva, svedočili su o diskriminaciji na etničkoj osnovi.

Razgovor **‘Kultura otpora – antiratni angažman rok muzike’** o čemu je uvod dala *Jelena Marković*, filmska rediteljka i aktivistkinja ŽUC-a. Razgovor, kao i projekcija dokumentarnih filmova o antiratnom otporu rok bendova u Beogradu protiv rata u BiH, potvrdio je važnost umetničko-aktivističkog angažmana.

Radionica *“Militarizam i alternative, o nenasilju i antimilitarizmu – kontroverze, izazovi”* pokazala je značaj sticanja znanja, kritičke refleksije, preispitivanja, upoznavanja novih iskustava na polju tranzicione pravde, aktivističkog feminističko-antimilitarističkog angažmana.

Prikazano je više doku-filmova o navedenim temama:

- **‘Jednoga dana...’/One day** (10 min.), film umetnice Milice Tomić; koji preispituje odnos prema militarističkom patriotizmu, normalizaciji militarističkog nasilja itd.
- **‘Nepokorni’ (Insumisos) – 20 godina neposlušnosti** u trajanju od 25 minuta, o istoriji i akcijama antimilitarističkog pokreta ‘Insumisos’/Nepokorni), Španija; film je snimljen 2010. u produkciji Bakearen Etxea-KEM-MOC (Pokret za prigovor savesti).
- **“Neki drugačiji muškarci” (13 min.)** - intervju sa aktivistima ŽUC-a o razlozima feminističko-antimilitarističkog njihovog angažmana u ŽUC-u itd.

Tokom evaluacije naglašeno je da: učesće u zajedničkom obeležavanju godišnjice zločina

imalo je snažan političko-moralni i aktivistički značaj; kombinacija aktivističkog, teorijskog, umetničkog sadržaja jeste pravi put za sticanje znanja. Učesnice/i su ocenili da je izvanredno važan zajednički rad raznih generacija - omladine i žena starije generacije. Dogovoreno je da je neophodno da se što češće organizuju ovakvi susreti...

(Integralni izveštaj o ovom susretu može se naći na sajtu ŽUC-a).

Beograd, 8. oktobar – radni sastanak o suočavanju s prošlošću održan je u prostorijama Fonda za humanitarno pravo/FHP a ticao se aktivnog angažmana, uzajamne podrške, saradnje NVO koje se bave pitanjima suočavanja s prošlošću/transzicionoj pravdi u Srbiji. Sastanku su prisustvovali aktivisti/kinje deset organizacija iz Srbije, a u ime ŽUC-a učestvovala je Staša Z.

U nastavku sastanka su izneti predlozi o zajedničkom radu na polju tranzicione pravde, usvojeni su predlozi o zajedničkom radu i međusobnom informisanju: praćenje suđenja za ratne zločine, memorijali, komemoracije, obrazovni rad, mediji...

Novi Pazar, 27. oktobar – svečano otvaranje platoa “Hatidža Mehmedović”, u znak sećanja na bivšu predsednicu Udruženja “Majke Srebrenice”, koja je preminula u julu ove godine. Plato su otvorili gradonačelnik Novog Pazara Nihat Biševac i predsednica Udruženja “Žene Srebrenice” Hajra Ćatić. Ovom činu su prisustvovala i aktivistkinje i aktivisti Mreže Žena u crnom (Sabina Talović, Azra Ajanović, Binasa Džigal, Kenan Delić, Fahrudin Kladničanin).

Ulcinj, 19-29. oktobar - Osnovni trening izgradnje mira, u organizaciji Centra za nenasilnu akciju na kome je učestvovao aktivista Žena u crnom Stefan Milosavljević.

Beograd, 2. novembar - Model Međunarodnog krivičnog suda, seminar u organizaciji Kreisau inicijativa/Nemačka i Inicijative mladih za ljudska prava iz Sarajevu.

Miloš Urošević je govorio o aktivnostima Ženama u crnom, posebno o tranzicionoj pravdi i Ženskom sudu, a učestvovala su **35** osobe iz **12** zemalja.

Beograd, 30. novembar – predavanje 'Etika feminističke neposlušnosti' o feminističkom pristupu pravdi održala Staša Zajović na susretu dvadesetak mladih feministkinja Kosova i Srbije u Beogradu, u organizaciji Alternativnog centra za devojke, Kruševac.

Beograd, 20. decembar - Izveštaj o sprovođenju nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina i Izveštaj o regionalnoj saradnji u procesuiranju ratnih zločina u organizaciji Fonda za humanitarno pravo/FHP predstavili su *Ivana Žanić i Višnja Šijačić* iz FHP; Beograd, *Bekim Blakaj*, FHP Kosovo, *Erna Mačkić*, BIRN-a Sarajevo i *Jelena Đokić Jović*, Documenta- Centar za suočavanje s prošlošću, Zagreb.

Tokom konferencije iznete su kritičke primedbe u vezi sa sprovođenjem Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji (neispunjavanje aktivnosti predviđenih Strategijom, mali broj optužnica koje terete isključivo niže rangiranje počinoce, mali broj dana suđenja (35) itd.

Prema podacima Međunarodnog komiteta Crvenog krsta na prostoru bivše Jugoslavije **10.261** osoba i dalje vodi kao nestala lica.

UMETNIČKI ANGAŽMAN U SUOČAVANJU S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONOJ PRAVDI

U ovom periodu nastavljena je praksa zajedničkog rada i saradnje umetničkih kolektiva, profesionalnih pozorišta, umetnica/ka angažovanih na umetničkom oblikovanju otpora ratu, ratnim zločina, represiji, kršenju ljudskih prava. Pored već navedenih umetničko-aktivističkih inicijativa, pre svega u rubrici »Ulične akcije«, u ovom periodu organizovano je više radnih sastanaka u vezi sa osmišljavanjem i realizacijom aktivističko-umetničkih akcija sa umetničkim kolektivima. U ovom periodu, organizovale smo sledeće aktivnosti:

Beograd, 20. oktobar „Neću koncert – hoću revoluciju!“ – povodom Dana oslobođenja Beograda antifašistički hor 'Naša pjesma' organizovala je više aktivnosti u okviru 'glasne i borbene' proslave Dana oslobođenja Beograda „Neću koncert – hoću revoluciju!“: u parku Kalemegdanu, kod spomenika antifašistima izveden je kraći program, a uveče u Cenru za kulturnu dekontaminaciju/CZKD učestvovali su antifa horovi iz cele regije. Oko desetak aktivista/kinja ŽUC-a učestvovalo je u navedenim antifa aktivnostima.

U ovom periodu održano je više pripremnih sastanaka sa umetničkim kolektivom (Škart) u vezi sa organizovanjem uličnih akcija (9. i 18. novembra i obeležavanje 29. novembar – Dana Republike SRFJ.

VIDEO AKTIVIZAM TRANZICIONA PRAVDA - FEMINISTIČKI PRISTUP

U cilju poboljšanja vidljivosti efekata različitih modela tranzicione pravde, posebno onog sa feminističkog stanovišta, koji promovišu Žene u crnom (ŽUC), tokom 2010. godine stvorena je grupa video aktivistkinja i aktivista, koja se osposobila za snimanje, montažu, digitalizaciju i postavljanje na internet video i audio materijala koji je prikupljen tokom redovnih aktivnosti ŽUC, da bi on, u formi kratkih filmova, postao dostupan široj javnosti. U ovom izveštajnom periodu grupa je realizovala sledeće video materijale:

- **'Pamtimo žene silovane u Foči'** (6 min.) – o akciji ŽUC-a u Foči (Bosna i Hercegovina) povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u sukobima; film je titlovan na engleskom jeziku
- **Alep pre i posle** – video prezentacija za promociju knjige *'Sirijska prašina - ratna priča iz srca Alepa'* italijanske autorke Frančeske Bori/Francesca Borri
- **Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru** (3:56 min.) – ulična akcije povodom 14 godišnjice ovog zločina
- **'Nepokorni' (Insumisos) – 20 godina neposlušnosti'** (25 min.), o istoriji i akcijama antimilitarističkog pokreta 'Insumisos' /Nepokorni), Španija; film je snimljen 2010. u produkciji Bakearen Etxea-KEM-MOC (Pokret za prigovor savesti); film je preveden i titlovan na srpski jezik
- **'Nada Dabić – ostavila je trag u nama'** (9 min.) - omaž Nadi Dabić (1955.- 2018.) aktivistkinji Mreže Žena u crnom iz Novog Sada.
- **Kristalna noć i bodljikava žica – trajni beleg Evrope?** (4 min.) – antifa akcija povodom 9. novembra – Međunarodnog dana borbe protiv fašizma i antisemitizma.

ŽENSKI SUD FEMINISTIČKI PRISTUP PRAVDI

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinjama, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), neke članice bivšeg Organizacionog odbora Ženskog suda (OOŽS) koji je delovao do događaja u Sarajevu učestvuju sporadično (Fondacija 'Cure', Sarajevo) dok su se ostale članice OOŽS podržavaju aktivnosti bez aktivnog učešća.

U ovom izveštajnom periodu organizovane su sledeće aktivnosti:

I Regionalni susret, Sremski Karlovci – 9, 10. i 11. novembar 2018.

Na ovom susretu učestvovalo je **38** žena iz sedam (**7**) zemalja: Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Makedonije, Slovenije, Srbije, Italije, iz **22** grada.

Svedokinje (12): Sabina Talović, Mirjana Učakar, Nadežda Kostić, Suvada Selimović, Šaha Hrustić, Rejha Avdić; Nura Mustafić, Binasa Džigal, Marica Šeatović, Jovanka Carević, Milica Miladinović, Vesna Đorđević.

Organizatorke, aktivistkinje, terapeutkinje ŽS (17): Snežana Obrenović, Kraljevo, Ivana Miljković, Leskovac, Nela Pamuković, Zagreb, Milica Lupšor, Zrenjanin, Sara Lupšor, Zrenjanin, Ljiljana Radovanović, Jelena Marković, Staša Zajović, Violeta Đikanović (Beograd); Ljupka Kovačević, Kotor, Mira Vilušić, Tuzla, Anđelija Vučurević, Novi Sad, Marija Perković, Novi Sad, Anita Ilijevska, Skopje, Ivana Ristić Milka Rosić, Leskovac, Verica Gašić, Kruševac, Refija Hadžibulić, Bajramovići/Srebrenica.

Saradnice ŽS, novinarke, međunarodne prijateljice (9): Tamara Spaić, Marjana Stevanović, Nastasja Radović, Marija Obradović (Beograd); Anna Valente i Margherita Granero, Torino; Gabriella Rossetti, Rim i Cesarina Damiani, Milano.

Od aktivnosti izdvajamo sledeće:

O aktivnostima u vezi sa procesom Ženskog suda u prethodnom periodu (od maja do novembra 2018.) bilo je reči o javnim prezentacijama ŽS (na regionalnom i međunarodnom nivou, pripremnim aktivnosti za organizovanje Ženskog suda o kršenju radnih prava žena (Srbija), feministička etika brige i odgovornosti, izdavačka delatnost...).

Položaj žena u svetu rada – iskustva iz Italije, Bosne i Hercegovine, Srbije: na ovoj sesiji učesnice su govorile o brutalnom kršenju radnih prava, drastičnom rezanju socijalnih usluga, posebno zdravstvenih, što naročito ugrožava zdravlje žena. Prekarni rad proizvodi nasilje nad ženama (ekonomsku zavisnost od muškaraca, seksualno uznemiravanje i u javnom i privatnom sektoru. Ratno profilerska mafija srasla sa političkom oligarhijom u Srbiji organizuje lance seksualnog iskorišćavanja žena. Bilo je reči o premeštanju fabrika u potrazi za što jeftinijom radnom snagom (iz Italije u Srbiju), kao i o brojnim preprekama za sindikalno organizovanje...

O međunarodnim iskustvima internacionalističkoj solidarnosti (iskustva u radu sa ženama na Balkanu, u Africi, Bliskom istoku, kao i u Italiji sa imigrantkinjama i izbeglicama

U ovoj sesiji su govorile aktivistkinje iz Italije, a donosimo najvažnije tačke:

- *Kontinuum nasilja* – nasilje iz rata preliva se u svakodnevni život, posebno u vidu femicida,
- *Kontinuitet ženskog otpora ratu i nepravdama* - žene u svim zaraćenim i postratnim područjima nisu žrtve, nego su akterke, pokreću promene; u cilju ekonomskog osnaživanja osnivaju zadruge, pokreću ženske sindikate kao odgovor na prakse eksploatacije žena (Afrika),
- *Neplaćeni rad i nevidljivi ženski rad, muško nasilje se dešava u svim slojevima, klasama, rasama, obrazovnim nivoima* - univerzalna patrijarhalna matrica;
- *Transnacionalna solidarnost sa izbeglicama* – psihološka podrška, pravne usluge, monitoring/nadzor nad radom granične policije, inicijative za ekonomsku autonomiju migrantkinja/izbeglica itd.

Promišljanje o društveno političkom kontekstu zemalja u regiji – prenosimo rezime izlaganja:

Zajednički imenitelj izlaganja učesnica:

- *Nekažnjivost- blokada suočavanja s prošlošću, istorijski revizionizam* (Hrvatska, Crna Gora, Srbija, BiH); slavljenje osuđenih ratnih zločinaca u Hagu, njihovo uključivanje u najviše organe vlasti, štampanje njihovih 'memoara' iz državnog budžeta (Srbija)
- *Jačanje nacionalističke desnice* (u svim državama), udar Katoličke crkve i klerofašističkih organizacija na Istanbulsku konvenciju (Hrvatska); klerikalni udar na reproduktivna i seksualna prava žena (Srbija, BiH; Slovenija); klima straha i ugroženost etničkih manjinskih zajednica u celoj regiji;
- *Represija nad braniteljima ljudskih prava (najviše u Srbiji); kritički orijentisano civilno društvo proglašava se 'neprijateljima države' (Srbija, Hrvatska, Crna Gora, BiH), država 'stvora NVO koje su isključivo u funkciji države' (Srbija, Crna Gora, Crna Gora); izuzetak je Makedonija u kojoj je pozitivno ocenjen odnos države prema civilnom društvu;*
- *Rastuće siromaštvo, degradacija radnih prava, odliv mozgova (u celoj regiji)* - izmene zakona o radu posebno pogođene žene u reproduktivnoj dobi, izmene zakona štite isključivo poslodavce a posledice su drastične, povećana smrtnost na radu (Srbija) itd.

Od pozitivnih tendencija navedene su sledeće:

- *Pozitivan učinak pregovora između Grčke i Makedonije, kao načinu za smirivanje tenzija u Makedoniji;*
- *Pozitivan odnos crnogorske države prema izbeglicama – Crnoj Gora ima odličan imidž kada su u pitanju izbeglice i tamo nije zabeležen nijedan slučaj maltretiranja izbeglica od strane policije;*
- *Saradnja među organizacijama civilnog društva u regiji – uzajamna podrška i solidarnost u radu sa izbeglicama, pokretanje zajedničkih inicijativa u vezi sa suočavanjem (Rekom, Ženski sud).*

Promocija publikacije: Glas sa pločnika – borba majki sa troje i više dece protiv ukidanja ostvarenog prava, decembar 2016.- maj 2018, u izdanju Anima – centar za žensko i mirovno obrazovanje, Kotor i Žene u crnom, Beograd. O ovoj publikaciji su govorile: Ljupka Kovačević i Staša Zajović.

Na kraju susreta je posebno istaknut značaj razmene sa prijateljicama iz Italije, kao veliki podsticaj, posebno u akcijama solidarnosti; odgovora na udare patrijarhata – lokalno i globalno.

Sledeći Regionalni sastanak Ženskog suda održaće se 12-14. aprila 2019. u Radmilovcu kod Beograda.

(Integralni izveštaj, na bhs jezicima, o ovom regionalnom sastanku ŽS može se naći na sajtu ŽS i Žena u crnom).

II Javne promocije Ženskog suda – feministički pristup pravdi regionalni i međunarodni nivo

Promocije/javne prezentacije ŽS se sastoje od sledećih segmenata:

- Šta je Ženski sud? Šta je feministički pristup pravdi? Istorijat i proces organizovanja Ženskog suda – o čemu uglavnom govore organizatorke ŽS
- Ženski sud – feministički pristup pravdi (52 minuta) – projekcija dokumentarnog filma
- Svedokinje govore o svom iskustvu svedočenja na Ženskom sudu u Sarajevu (Šta je za mene značilo svedočenje na ŽS?, kao i učešće u nastavku procesa ŽS)
- Razgovor sa publikom (Učinci Ženskog suda, nastavak procesa ŽS, problemi sa kojim se najviše suočavaju u svom okruženju – predlozi, sugestije za održanje 'mini' ŽS po specifičnim pitanjima, itd.).

U ovom izveštajnom periodu održana je jedna (1) javna prezentacije u Crnoj Gori:

Promocija je održana u Nikšiću na Filozofskom fakultetu uz prisustvo 30 studentkinja.

O istorijatu, procesu organizovanja, nastavku rada ŽS su govorile su Ljupka Kovačević i Ervina Dabižić, dve svedokinje iz BiH (Rejha Avdić i Suvada Selimović) i tri iz Crne Gore (Anka Vukićević, Maja Jovović i Zagorka Matović).

Reakcije studentske populacije svedoče o potpunom nepoznavanju činjenica o ratnim zbivanjima, a posebno o odsustvu procesa suočavanja s prošlošću u Crnoj Gori.

Javne promocije – međunarodni nivo - O Ženskom sudu je bilo reči i u okviru drugih regionalnih susreta a u ovom periodu imale mnoštvo susreta sa istraživačicama – bilo direktnih sastanaka, bilo skype...

Na regionalnom sastanku ŽS (S. Karlovci, novembar 2018.) aktivistkinje Mreže Žena u crnom iz Italije (Ana Valente i Margarita Granero) koje su, u ovom periodu) organizovale JP u više italijanskih gradova: Fano, 2. septembar, Padova, 17. oktobar itd.

III Pripreme aktivnosti za organizovanje Ženskog suda o kršenju radnih prava žena (Srbija)

U ovom periodu održani su radni sastanci sa radnicama u organizaciji aktivistkinja ROZA – grupa za radna prava žena, NENA-grupa za mir i radna prava žena i Žene u crnom, Beograd.

Beograd, 22. septembar – Solidarno za radna prava - na susretu/radnom sastanku, održanom 22. septembra u prostorijama Žena u crnom, učestvovalo je petnaest (**15**) žena iz sledećih gradova: Kruševac, Leskovac, Novi Pazar, Novi Sad i Beograd.

Tokom razmene iskustava u svetu rada u ratnom periodu, kao i u periodu pljačkaške privatizacije ukazano je na brutalni gubitak elementarnih radnih prava. Dominira strah radnica (posebno u proizvodnoj sferi) da govore o kršenju budući da se plaše odmazdi, gubitka posla itd.

Zrenjanin, 23. septembar 2018. - „Solidarnost je naša snaga“ - radionica je održana u Zrenjaninskom socijalnom forumu, učestvovala su **24** osobe (žene i muškarc) iz sedam (**7**) gradova: Zrenjanin, Novi Bečej, Novi Sad, Novi Pazar, Kruševac, Leskovac i Beograd.

Učesnici/e su najviše govorili o zločinu masovne prisilne mobilizacije u Vojvodini i drugde (tokom 90-ih), što je ostavilo duboke i neprevaziđene traume, prvenstveno među muškarcima koji su pretrpeli taj zločin, ali i srodnicama mobilisanih. Pošto u Srbiji nijedna vlast nije izvršila raskid/diskontinuitet sa teretom zločina, aktivisti civilnog društva koji insistiraju na odgovornosti za zločine počinjene u naše ime, bivaju stigmatizovani i izolovani. Što se tiče socijalno- klasne dimenzija solidarnosti, izražena je saglasnost da se stanje beznađa može prevazići primerima solidarne prakse, sindikalnim organizovanjem, stvaranjem prostora za obelodanjivanje problema i zajednički rad.

Beograd, 16. oktobar, Solidarno za radna prava - na radnom sastanku, održanom 16. oktobra u prostorijama Žena u crnom, učestvovalo je sedam osoba (naučnice, radnice u medijima i kulturi). Sastanak je bio konsultativnog karaktera – razmena mišljenja o izazovima i problemima u vezi sa svedočenjima žena o kršenju radnih prava žena.

Inače, sastanak sastavni aktivnosti o kršenju radnih prava žena. Dogovoreno je da će u narednom periodu biti nastavljene pre svega obrazovne aktivnosti: predavanja o političkoj ekonomiji i ekonomskoj istoriji, vezama između rata i privatizacije, prekarijatu (sociološkinja Marija Obradović); učešće u pripremnim aktivnostima na terenu (novinarke) itd.

IV Feministička etika brige i odgovornosti

Susreti u sigurnim prostorima u kojima žene javno govore o prećutanim zločinima, potisnutim traumama, a radi jačanja uzajamne podrške, poverenja, prijateljstva, uključivanja što šireg kruga žena u aktivnosti u nastavku procesa Ženskog suda. Ovim nastavljamo praksu sa prethodnih sastanaka na kojima je dogovoreno da tamo gde ne postoje uslovi za organizovanje 'mini' ŽS, organizuju se radionice, kružoci, sastanci... Feministička etika brige i solidarnosti uključuje i praćenje suđenja za ratne zločine; podrška pravnim procesi i procedurama koje vode svedokinje na ŽS.

U okviru ovog segmenta nastavka procesa ŽS realizovane su sledeće aktivnosti:

Pljevlja, Crna Gora – Među ženama, pripadnicama bošnjačke nacionalnosti u severnom delu Crne Gore, i dalje prevladava strah od javnog govora o zločinima etničkog čišćenja počinjenog tokom rata

(1991.-1999.). Radi se o nepriznatim, nekažnjenim zločinima i potisnutim traumama koje su preživele žene. Radionice koordinira feministička terapeutkinja *Ljupka Kovačević*, aktivistkinja mirovne grupe 'Anima' iz Kotora i terapeutkinja na ŽS.

18, 19. i 20. oktobar, Crna Gora, aktivističko/kulturno/rekreativna poseta: nakon javne prezentacije ŽS u Nikšiću, Ljupka Kovačević je organizovala za svedokinje ŽS (Rejha Avdić i Suvada Selimović) trodnevni obilazak zemlje i susrete sa autonomnim ženskim grupama u Crnoj Gori u Pljevljima, Bijelom Polju, Nikšić. Ovom prilikom su posetile: Nikšić, Žabljak, Pljevlja, Bijelo Polje, Kolašin, Cetinje i Podgorica gde su prisustvovala pozorišnoj predstavi.

V Zajednički radni konsultativni sastanci – u ovom periodu održani su operativni radni sastanci organizacija, ekspertkinja, aktivistkinja koje učestvuju u nastavku procesa.

VI Radni sastanci Žena u crnom: kao nositeljke programskih aktivnosti u nastavku procesa ŽS, održavale su radne sastanke (izveštajne aktivnosti, priprema publikacija, dokumentacije i arhive ŽS, priprema regionalnih susreta ŽS).

VII Video aktivizam

Video aktivizam koji podrazumeva realizaciju video materijala u vezi sa feminističkim pristupom pravdi; obuhvata i prevod i titlovanje dokumentarnih filmova o iskustvima nenasilnih pokreta protiv nekažnjivosti zločina, neoliberalne ekonomske globalizacije, itd.

(Dokumentarni filmovi urađeni u ovom izveštajnom periodu već su navedeni u rubrici („Video aktivizam - tranziciona pravda - feministički pristup)

VIII Izdavaštvo

Izveštaji:

- *Regionalni susret Ženskog suda, novembar 2018. (24. str.)*
- *Radionice, radni sastanci o kršenju radnih prava žena (14)*

IX Učešće svedokinja na ŽS u obrazovnim aktivnostima ŽUC-a

I u ovom izveštajnom periodu, svedokinje na ŽS učestvovala su u brojnim aktivnostima Mreže ŽUC-a: uličnim akcijama; suočavanju s prošlošću (posećivanje mesta zločina, praćenje suđenja, susreti ženske solidarnosti), sastanak Mreže, obrazovni programi.

Istraživanje o bezbednosti braniteljki za mir i ljudska prava – napadima na Žene u crnom: Od početka rada Žena u crnom (1991) suočavaju se sa raznim vidovima represije, kako do strane državnih tako i nedržavnih aktera. Od samog početka rada do sada, veoma često smo bile i sada smo mete napada zbog

naših zalaganja za ljudska prava drugih i različitih (u etničkom, političkom, seksualnom pogledu). Međutim, kao ženska mirovna grupa najviše problema smo imale zbog našeg insistiranja na svim nivoima odgovornosti za rat i ratne zločine počinjene u naše ime. Ovaj istraživački projekat počeo je januara 2018. a u ovom periodu realizovane su sledeće aktivnosti:

1. *Dokumentovanje slučajeva napada i pretnji na ŽUC* (napadi državnih i nedržavnih aktera, društvene mreže...). Usled eskalacije represije nad aktivistkinjama i aktivistima (početkom 2014.), Žene u crnom objavljuju Dosijee više puta godišnje koji se na analitičan i sistematičan način bave napadima na aktivistkinje/aktiviste, merama koje preduzima ŽUC (krivične prijave, žalbe, zahtevi, dopisi...), merama koje ne/preduzima država u kojoj preovladava nekažnjivost (*'nijedan od slučajeva fizičkih napada ili pretnji aktivistkinjama i aktivistima Žena u crnom do sada nije rešen u korist aktivista/kinja ŽUC-a'*). U ovom periodu priređen je Dosije br. 13. (8 str.), a uređuje ga pravnik i aktivista Mirko Medenica. Radi informisanja domaće i međunarodne javnosti sa represijom nad braniteljima/kama za mir i ljudska prava, Dosijei se objavljuju i na engleskom jeziku i šalju se međunarodnim institucijama, organizacijama za ljudska prava, mrežama. Svi Dosijei se mogu naći na sajtu ŽUC-a.

2. *Praćenje/istraživanje pisanja društvenih mreža o ŽUC-u*: napadi, pretnje, optužbe, govor mržnje od strane profašističkih i/ili ultradesničarskih organizacija.

3. *Analiza vidljivosti i predstava Žena u crnom u medijima i na društvenim mrežama*: zastupljenost i strategije njihove reprezentacije; kategorije poruka, učestalost javljanja; analiza obuhvata Privatne poruke (Facebook stranica Žena u crnom); tekstovi iz dnevne štampe o ŽUC-u, reakcije na događaje koje ŽUC organizuje; reakcije sa drugih profila i stranica profašističkih organizacija koje vrše represiju... Analiza je priređena za period septembar-oktobar-novembar-decembar 2018. (???) stranica; ovu aktivnost koordinira Marijana Stojčić, sociološkinja i aktivistkinja ŽUC-a.

4. *Analiza postupanja države u slučajevima napada na Žene u crnom*: aktivnost se obavlja kontinuirano a finalni izveštaj je uradio Danilo Ćurčić, pravnik i saradnik ŽUC-a, decembra 2018. (11 str.).

5. *Kritički osvrt na pitanja koje je podnela država Srbiju Komitetu CEDAW/Konvencija protiv svih vidova diskriminacije nad ženama*. Naime, na 74 sesiji (koja se odvija od februara 2018. do marta 2019. vrši se razmatranje izveštaja koje su podnele države u okviru člana 18. Komitetu CEDAW/Konvencije o eliminaciji svih vidova diskriminacije nad ženama. Dokument sa opsežnim primedbama na izveštaj Srbije podneće (u januaru 2019.) tri organizacije: Autonomni ženski centar, ASTRA i Žene u crnom; pitanja se problema vezanih za nasilje nad ženama, trafiking žena i položaj braniteljki ljudskih prava.

6. *Učešće na međunarodnim događajima u vezi sa položajem braniteljki*: od kojih izdvajamo učešće na panelu 'Od slike/a neprijateljica do obračuna s istim i viceversa? – Položaj braniteljki i branitelja ljudskih prava u Srbiji' 2. decembra, u Beogradu, u okviru Festivala feminističke kulture i akcije (BEFEM). Predstavljen je deo nalaza nezavisnog monitoringa nad primenom Rezolucije 1325 'Žene, mir, bezbednost' tokom 2017. i 2018. koji se ticao položaja braniteljki i branitelja ljudskih prava. Na panelu su govorili: Marijana Stojčić, sociološkinja i Mirko Medenica, pravnik, ŽUC, kao i Kristina Todorović, advokatkinja iz Jukom-a (Komiteta pravnik za ljudska prava). Konstatovano je da ne postoje institucionalni mehanizmi zaštite braniteljki, da se stvara okruženje/klima u kojem nasilje prema braniteljicama ljudskih prava postaje očekivano i normalno i da se ide ka daljoj radikalizaciji.

MREŽE KOALICIJE UZAJAMNA PODRŠKA I SOLIDARNOST

Sastanak Mreže ŽUC-a, Obrazovni programi, feministički diskusioni kružoci...

Pored već navedenih obrazovnih aktivnosti (Ženski sud, tranziciona pravda-suočavanje s prošlošću...) u ovom periodu realizovane su i sledeće aktivnosti:

Sastanak Mreže Žena u crnom, Vrnjačka Banja/Srbija, 9, 10. i 11. septembar

Na ovom sastanku je učestvovala/i **64** aktivisti/kinje iz svih zemalja bivše Jugoslavije: Srbija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Kosovo, Slovenija, Makedonija, Crna Gora.

Od programa izdvajamo sledeće segmente:

O aktivnostima Žena u crnom i zajedničkim aktivnostima Mreže Žena u crnom od prethodnog sastanka Mreže izvestili/le aktivisti i aktivistkinje Mreže Žena u crnom:

U okviru sesije **Aktivistička umetnost**, prikazani su dokumentarni filmovi Grupe za video aktivizam Žena u crnom.

“Bosna i Kosovo – zaboravljeni evropski protektorati” – projekcija dokumentarnog filma u režiji Zorana Solomun (55 min.) a nakon toga je usledila debata u kojoj je učestvovalo oko petnaest aktivista/kinja.

Centralna sesija sledećeg dana (10. septembra) bila je posvećena mirovnim sporazumima:

Mir odozgo – mir odozdo – o mirovnim sporazumima (Istorijat mirovnih sporazuma; mirovni sporazumi – iskustvo ratova na prostoru bivše Jugoslavije (Dejtonski, Erdutski, Kumanovski, Briselski...dometi, ograničenja, porazi...); mirovni sporazumi: ne/kažnjivost zločina; učinak mirovnih sporazuma na svakodnevnicu; rodna dimenzija mirovnih sporazuma...).

Prva sesija je počela predavanjem *„Mir odozgo – oružani/negativni mir? Mir odozgo – odsustvo oružanih sukoba, prisustvo nepravde, bede, mržnje...?”*

Vladimir Jevtić, profesor istorije, aktivista ŽUC-a, Bajina bašta govorio je o istorijatu mirovnih sporazuma, a *Staća Zajović*, ŽUC, Beograd je izložila neke od ključnih problema/nedostataka mirovnih sporazuma sa feminističko/antimilitarističkog stanovišta: militaristički karakter međunarodnog humanitarnog prava; ne/kažnjivost zločina i kažnjavanja ratnih zločinaca u oficijelnim mirovnim sporazumima, nezadovoljavanje pravde za žrtve seksualnih zločina. Bilo je reči i o doprinosu UN kažnjivosti ratnih zločina (Međunarodni sud za bivšu Jugoslaviju/ICTY). Drugi deo predavanja se odnosio na uticaj i učinke civilnog društva (ženskog mirovnog pokreta, mirovnog pokreta na mirovne sporazume...).

Druga sesija *„Zapadni Balkan: Mirovni ne/sporazumi (Erdutski, Dejtonski, Ohridski)”* bila je posvećena analizi i ograničenjima mirovnih sporazuma na prostoru bivše Jugoslavije, o čemu su govorili aktivisti/kinje: *Mirjana Bilopavlović*, mirovna aktivistkinja, Pakrac/Hrvatska, *Goran Bubalo*, koordinator Mreže za izgradnju mira BiH i *Anita Ilievska*, koordinatorica SOS telefona, Skopje, Makedonija.

Treća sesija „*Od Kumanova do Brisela – Kosovo/Srbija*“ bila je fokusirana na Briselski dijalog – pregovore između Srbije i Kosova, a učestvovali su: *Dr Dušan Janjić*, Forum za etničke odnose, Beograd, *prof. dr Stefan Surlić*, Fakultet političkih nauka, Beograd, *Bojan Elak*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku/BCBP, Beograd i *Stefan Milosavljević*, student Fakulteta političkih nauka, Beograd.

U četvrtoj sesiji „*Život posle mirovnih sporazuma: feminističko-antimilitaristička perspektiva mirovnih sporazuma*“ ticao se rodne dimenzije mirovnih sporazuma o čemu su govorile aktivistkinje iz cele regije: *Mirjana Bilopavlić*, NVO 'Delfin' Pakrac/Hrvatska, *Rejha Avdić*, Udruženje 'Žene Srebrenice', *Bratunac/Tuzla/BiH*, *Halida Konjo Uzunović*, Udruženje žrtava Foča 1992-1995, Sarajevo/BiH, *Anita Ilievska*, Nacionalni savet za rodnu ravnopravnost, Makedonija, *Snežana Jakovljević*, Peščanik, Kruševac/Srbija i *Vetone Veliu*, *Mitrovica*, Organizacija žena Mitrovice za ljudska prava, Mitrovica, Kosovo.

Na diskusionom kružoku „**Kuda i kako dalje**“ *Fahrudin Kladničanin*, Forum 10, Novi Pazar, Sandžak, *Ljilja Spasić*, Pančevo, Vojvodina i *Sara Pistotnik*, Ljubljana, Slovenija govorili su o položaju etničkih zajednica, kao i o rastućem nacionalizmu u celoj regiji.

Na feminističkom čitalačkom kružoku predstavljena je knjiga „**Propovednik**“: istoimenog romana autora Bratislava Bate Stamenkovića, Leskovac; govorili su *Goran Lazin*, *Fahrudin Kladničanin*, *Sabina Talović*, *Ljiljana Radovanović*, *Stasa Zajović*, kao i autor.

Sastanak je završen dogovorom **o aktivnostima u narednom periodu**.

Moderirali su: *Ljupka Kovačević*, *Miloš Urošević* i *Stasa Zajović*

Ženski mirovni aktivizam, Đulići, Bosna i Hercegovina

Obrazovni program koji udruženje građanki „Anima“ iz Đulića i Žene u crnom, Beograd organizuju od početka 2016. godine. Susreti u okviru *Ženskog mirovnog aktivizma* jačaju povjerenje, uzajamnu podršku i solidarnost, šire prostore ženske autonomije i samopouzdanja.

I ovaj susret je nastavak dugogodišnje saradnje, prijateljstva, uzajamne podrške i zajedničkog rada „Anime“ i ŽUC-a.

U ovom izveštajnom periodu organizovana su dva susreta:

23. oktobar, Đulići: u *devetom* ciklusu navedenog obrazovnog programa učestvovala je **21** žena iz Đulića, Klise, Sapne, Glumine i Beograda. Održane su radionice:

- *Ženski rod = ženska snaga - žene iz naših života* (značaj ženske geneologije)

- *Razmjena mišljenja o važnim društvenim pitanjima* - u vezi sa nedavnim izborima u BiH (početak oktobra 2018.) i učesnice su izrazile ogromnu zabrinutost zbog jačanja etnonacionalističkih tendencija; takođe su govorile o solidarnoj pomoći izbeglicama sa Bliskog istoka a koji na putu ka zemljama EU sve češće dolaze iz Srbije u BiH.

- *Čitalački kružok: čitamo zajedno dobre međunarodne vijesti* (o dobitnicima Nobelove nagrade za mir za 2018.) što je praćeno video materijalom.

Takođe su prikazani doku-filmovi Grupe za video aktivizam o nedavnim uličnim akcijama ŽUC-a, a na kraju je dogovoren zajednički plan aktivnosti do narednog susreta.

3. decembar, Đulići – na *desetom* ciklusu ovog obrazovnog programa učestvovalo je **20** žena iz Đulića, Klise, Zaseok, Donji Grbavci, Sapna, Lupe, Kučić kula i Beograda.

Tokom ovog susreta realizovane su sledeće aktivnosti:

- *Slavimo ljudska prava - 70 godina od donošenja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima*, predavanje (Kratak istorijski osvrt; Univerzalna deklaracija Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima; Šta su ljudska prava? Osnovne karakteristike ljudskih prava; O ženskim ljudskim pravima...).

Slavimo ženska prava - feminizam je naš izbor – tokom ove radionice učesnice su feminizam identifikovale kao borbu za ženska prava, autonomiju, slobodu, pravo na poštovanje svojih potreba – briga o sebi, solidarnost, radna prava žena...a takođe je bilo reči o najvažnijim dostignućima feminizma.

Zajedno planiramo aktivnosti u 2019. – napravljen je detaljan plan aktivnosti (obrazovnih, suočavanje s prošlošću, uzajamna podrška, ženska biblioteka Đulići, kulturno-rekreativnih...).

Leskovac, 27. decembar „*Uzajamna podrška i solidarnost*“ - Ovaj susret posvećen je zajedničkom promišljanju, jačanju poverenja, uzajamne podrške i solidarnosti, zajedničkog rada grupe NENA –grupa za mir i prava žena i Žena u crnom, Beograd. Na ovom radnom sastanku takođe napravljen je zajednički plan aktivnosti u 2019. godini.

Feministički diskusioni kružok, Beograd/Radmilovac, 7, 8. i 9. decembar

Na ovom Feminističkom diskusionom kružoku/FDK učestvovala je **41** osoba – aktivistkinje i aktivisti iz **8** država (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Iran, Italija, Makedonija, Slovenija, Srbija).

Prvog dana FDK predstavljen je *Izveštaj o položaju braniteljki ljudskih prava* -Istraživački projekat (2018.) o bezbednosti braniteljki za mir i ljudska prava o čemu su govorili/e: *Mirko Medenica, Marijana Stojčić, Danilo Čurčić i Tanja Ignjatović iz Beograda, a sesiju je moderirala Snežana Tabački.*

Represija nad braniteljka i braniteljima za mir i ljudska prava u Srbiji i regiji - problemi sa kojima se suočavaju aktivistkinje/aktivisti u svom aktivizmu: strah, auto/cenzura, zamor...- iskustva na terenu, analiza, mere zaštite, značaj uzajamne podrške...).

U ovoj sesiji koju su moderirali *Snežana Obrenović, Mreža Žena u crnom, Kraljevo* i *Miloš Urošević, ŽUC, Beograd* svedočile/i su aktivistkinje i aktivisti iz cele regije.

Navodimo neke od manifestacija represije:

Fašistički napadi na aktiviste i aktivistkinje ('Mene i Azru često iz parkova zovu kurvama, iako sam ja muško, ja sam kurva' (*Kenan, Pljevlja*); 'Kod nas vlada fašistička i nacionalistička atmosfera u Pljevljima i to je jako zabrinjavajuće' (*Azra*); 'Ranijih godina kada bih išla ulicom koja nije osvetljena, nisam osećala grč. To osećam zadnjih godinu dana, čak i ako nema nikog, ne osećam se bezbedno' (*Ivana, Leskovac*); 'Deca sada viču za mnom, izgrebali su auto mog sina. Kažu mi da radim za CIA...' (*Ljiljana, Beograd*); 'Ako radimo sa izbeglicama policija me pita gde idem, ako idem na neki seminar, pitaju me da li idem na sastanak ŽUC-a. Obijaju mi kola, lome mi retrovizore, buše mi gume. Tu se nisu zaustavili. U zadnjih par meseci, pljačkaju kuću mog oca...' (*Svetlana, Vlasotinca*); 'Jedini preostali pokret u Pančevu jeste Građanska akcija, kojoj je uskraćeno pravo korišćenja bilo kog prostora' (*Ljiljana, Pančevo*); 'Biti aktivistkinja u tim malim gradovima je opasno kod nas...' (*Milka, Leskovac*).

Rastuća militarizacija i manifestacije: povećanje sredstava za naoružanje a smanjenjem budžeta za obrazovanje, zdravstvo, socijalne programe (*Mirjana, Pakrac, Milka, Leskovac*); klima nepoverenja (*Nela, Zagreb*); strahovlada i proizvodnja neprijatelja od svih koji drugačije misle od vladajućeg režima u Srbiji, a to su opozicioni političari, nezavisni mediji, autonomne NVO (*Nadežda, Kruševac, Anđelija, Novi Sad, Milka, Leskovac*); 'Sve je obojeno militarizmom. Kada majke kupuju sinovima igračke, one sada kupuju puške, mitraljeze. Mnogo više nego ranije. Igrice se militarističke...' (*Svetlana, Vlasotinca*).

Napadi crkvenih i paracrkvenih profašističkih organizacija na ženska prava, posebno na seksualna i reproduktivna prava u Hrvatskoj; zloupotreba prigovora savjesti na vršenje abortusa proširuje se na sve zdravstvene djelatnike ('obuhvaća ne samo liječnike po bolnicama, nego i uposlene po ljekarnama, gdje žene ne mogu doći do dostupnih sredstava za kontracepciju'), o čemu je govorila *Mirjana Bilopavlović iz Pakraca*.

Slična je situacija i u Italiji: 'Desničari žele da ograniče zakon o abortusu' (Analiza, Udine)

Govor mržnje i pretnje organizacijama i aktivistima/kinjama koje pružaju solidarnu pomoć izbeglicama ('Otkada radimo sa izbeglicama, nazivaju nas teroristima' (*Kenan, Pljevlja*); 'Moja koleginica koja nudi pravnu pomoć izbeglicama i tražiocima azila svakodnevno dobija grozne pretnje na email i društvene mreže, u kojima se pominju imena njene maloletne dece' (*Tamara, Beograd*); 'Rast rasizma protiv izbeglica, rastuće nasilje prema onome koji su različiti na mnogim nivoima, to je ono što se dešava u Italiji...' (*Marianita D'Ambrodo*).

Represija nad nezavisnim medijima u Srbiji (potpuna kontrola režima nad najvećim delom medija, i privatnih i javnih, koje koristi za propagandu i manipulaciju; režim najviše progoni organizacije istraživačkog novinarstva, koje se bave korupcijom i organizovanim kriminalom (CINS, pri NUNS-u, KRIK, Istinomer, Cenzolovka, Insajder...' (*Nastasja, Beograd*).

Bespoštedna eksploatacija, brutalno kršenje radnih prava u Srbiji, odmazde prema buntovnim radnicima ('Fabrike su nam postale radni logori, radnici nemaju pravo da se pobune. Ako se pobune dobiju otkaz, imaju ogroman strah da neće više nikada dobiti posao' (*Milka, Leskovac*).

Politika međunarodne pomoći otežava položaj civilnog društva ('Podrška smanjuje ili povezuje sa određenim aktivnostima koje se odnose na usluge koje država i njene institucije ne mogu obaviti. U novije vreme insistiraju da imamo saradnju sa vlastima' (*Snežana, Beograd, Mirjana, Pakrac*).

„Druga strana nade“ o položaju izbeglica u Finskoj finskog režisera *Aki Kaurismaki* prikazan je prvog dana.

Drugog dana prepodne održana je sesija: **Mirovni aktivizam 90-tih i sada: izazovi za feminističko-antimilitaristički aktivizam u regiji**

Moderatorke su bile *Mirjana Bilopavlović, NVO Delfin-Pakrac i Staša Zajović, ŽUC, Beograd*

U cilju sećanja na otpor, upoznavanja mladih sa tim otporom, kao i o značaju upisivanja u istoriju istoriju antiratnog otpora, aktivistkinje i aktivisti su govorili o iskustvima antiratnog otpora 90-ih i navedene su brojne akcije iz cele regije, kao i antiratne akcije u Italiji protiv rata u bivšoj Jugoslaviji.

Razgovore o antiratnim aktivnostima, pratila je izložba fotografija sa antiratnih protesta i akcija, kao i čitanje odlomaka tekstova i izjava u međuvremenu preminulih ili odsutnih antiratnih aktivistkinja i autorki.

Promocija knjige **Tatjane Tagirov „J'accuse! Optužujem!“**

Tatjana Tagirov (1961.-2017.), jedna od najznačajnijih novinarki i antiratnih/antifašističkih aktivistkinja na području bivše Jugoslavije. Od osnivanja (1991.) pridružila se *Antiratnoj kampanji Hrvatske*, i to kao pravna savetnica u oblasti direktne zaštite ljudskih prava te članica redakcije njenog glasila *Arkzin*. Kolumne Tatjane Tagirov (1993.-1996.) pod naslovom '*J'accuse*' izražavaju njenu beskompromisnost prema svim oblicima nacionalizma, fašizma i militarizma u Hrvatskoj, kao i u celoj regiji. Publikacija su objavile: Documenta-Centar za suočavanje s prošlošću iz Zagreba i Žene u crnom iz Beograda. O ovoj publikaciji govorila je Staša Zajović.

Sedamdeset godina od usvajanja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida u UN - koja je usvojena 9.decembra 1948. na sednici Generalne skupštine UN, tada u Parizu, govorila je **dr Janja Beč**.

Internacionalistička solidarnost sa izbeglicama i migrantima/-kinjama, bila je tema popodnevne sesije.

U prvom delu sesije *Staša Zajović* je prenela osnovne zaključke sa zasedanja *Permanentnog tribunala naroda/PTN* pod nazivom 'Prostori bespravlja' (29-30.juna i 1.jula 2018.) u Barseloni. Na ovom zasedanju *Staša Zajović* učestvovala kao jedna od sutkinja. Izdajamo deo presude: „Nakon trećeg zasedanja PTN o nekažnjivom zločinu protiv ljudskih prava izbeglica i migranata, osnovni zaključak je sledeći: *na evropskim granicama vrše se zločini protiv čovečnosti*". (*Integralnu verziju izlaganja možete naći na sajtu ŽUC-a*).

Granice, militarizacija na jugu kontinenta/Italija, iskustva solidarnosti, govorele su aktivistkinje iz Italije, koje su upozorile na pogoršanje položaja izbeglica, što se ogleda kroz:

- *Rasizam prema izbeglicama* ('stalno se hrani ogorčenost, ozlojeđenost, nepoverenje i mržnju prema imigrantima' (Analiza, Udine)
- *Kriminalizaciji izbeglica, ali i onih koji im pomažu*; u eksploataciji izbeglica kao najjeftinije radne snage; na EU granicama se vrše zločini protiv čovečnosti (Ana, Torino)
- *Solidarnost sa izbeglicama*: 'lako se ukidaju socijalna davanja za centre za prihvata, nijedan od tih centara nije prestao da radi, jer građani te centre održavaju u životu. Takođe, veliki broj advokata i pravnika obelodanjuju represiju nad izbeglicama (Marianita, Padova).

Treći deo: **Iskustva na Balkanskoj ruti: problemi, izazovi, prepreke, „sagorevanje“; Feministička solidarnost na Balkanskoj ruti**

Govorili su aktivisti i aktivistkinje iz BiH, Slovenije, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije i Srbije a moderirala je **Marijana Stojčić**.

Mersiha Smailović iz „Legisa“, Skopje/Makedonija je navela da je položaj izbeglica donekle poboljšan dolaskom nove vlade: 'Došlo je do nekih zakonskih izmena, koje je vlada morala da napravi zbog pristupnih pregovora sa EU, tako da je izmenjen zakon o pravu na azil jer je prethodni bio „fašistički“. Ovaj novi zakon sada govori o „zaštiti“ a ne o azilu, tako da je moguće tražiti zaštitu ali ne i azil i izbeglički status'.

Mirko Medenica iz ŽUC-a je pomenuo istraživanje koje je radio sa Selin Kontak, istraživačicom sa Centralnoevropskog univerziteta u Budimpešti, o tome kako se u Srbiji koristi novac od donacija za pomoć izbeglicama. Rezultati su, po njemu, pokazali da država u velikoj meri izbeglice koristi kao robu i izvor zarade.

Svetlana Šarić, Vlasotinca je govorila u iskustvu rada sa izbeglicama, prvenstveno ženama i decom, u pograničnim mestima Srbije sa Bugarskom (Bosilegrad).

Azra Ajanović i Kenan Delić iz organizacije Bona Fide govorili su o iskustvu rada sa izbeglicama od početka njihovog dolaska u Pljevlja, u severnoj Crnoj Gori: "U početku je bilo jako teško jer smo imali veliki strah da ih dovodimo u naš prostor. U martu su komšije počele svakodnevno da nas prijavljuju kako prima-mo talibane, teroriste" (Azra); Kenan je naglasio da 'policija ne maltretira izbeglice, a postoji i grupa građana u Pljevljima koja im pomaže na različite načine. Mi želimo da izbeglicama vratimo dostojanstvo, da ih sredi-mo, izvedemo negdje, jer je to ono što im vraća samopouzdanje i diže ih psihički."

Nihad Suljić, aktivista iz Tuzle (BIH) radi sa izbeglicama: "Od juna mjeseca radim sa izbjeglicama. Idem na stanicu i zbrinjavam ih. Građani ili ih se boje ili smatraju da treba da im daju milostinju. BiH i dan danas osjeća posljedice rata, ali nema istinske solidarnosti. Bihać se u posljednjih par mjeseci pretvorio u jedan veliki rasistički logor". Nihad je govorio o terorizmu hrvatske policije na granicama...

Tamara Raftović-Loštrek, Logatec, Slovenija govorila je o iskustvu rada u centru za tražioce azila, kao i o rasističkoj propagandi u medijima: "Ljudi su bili u panici, jer neki mediji kriminalizuju izbeglice, predstavljaju ih kao silovatelje, lopove, donosiocce raznih zaraznih bolesti, uništitelje hrišćanstva, slovenačkog identiteta". Tamara je navela neke od aktivnosti organizacije u kojoj takođe deluje 'Slovenačka filantropija': besplatne tečajeve slovenačkog jezika, pomažu ženama da prave razne ručne radove i kasnije im pomažu da te radove prodaju, organizovanje susreta izbeglica iz cele zemlje. 'Tako je nastao projekat „No border kraft“."

Tanja Završki, iz socijalnog centra Rog, Ljubljana i projekta za migrantkinje „No Borders Kraft“ (Hekla-nje bez granica): "Idemo u vrtić sa decom, kuvamo zajedno, pijemo čaj i razgovaramo o svemu. To nas je povezalo. Počele smo da organizujemo bazare. Tamo žene i mi zajedno prodajemo heklane proizvode. Sve donacije damo ženama migrantkinjama sa kojima radimo zajedno. To je dobar način na koji smo se pove-zale. Mi razmišljamo sada o feminističkom festivalu Rdeće zore u Ljubljani, ili festivalu recikliranja da tamo izlažemo proizvode. Radimo i sa decom i sa porodicama, tako da majke nisu non stop zauzete."

Nela Pamuković, Centar za žene žrtve rata, Zagreb govorila je o iskustvima rada na pružanje pravne pomoći, psihološke podrške, tečajevima jezika za izbeglice.

U završnoj sesiji: *Drugačiji pogled: kritika današnjih medija i njihove ideologije predstavljene su publikacije:*

- **Volkan Vamik „Imigranti i izbeglice“**, izdanje Clio, Beograd 2018. a predstavila je Dana Vidić, psi-hijatarka i saradnica ŽUC-a iz Beograda.
- **Sirijska prašina** (La guerra dentro) – ratna priča iz srca Alepa – autorka Francesca Borri/Franćeska Bori), izdanje Sandorf 2018. koju je predstavila Staša Z.

(Integralni izveštaj sa FDK može se naći na sajtu ŽUC-a)

Solidarnost je naša snaga

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (so-cijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, ku-lturna), ugrožena.

I Solidarnost sa ratnim izbeglicama u Srbiji: Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom. Aktivnosti

solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

Direktne akcije - solidarna pomoć na terenu ima više segmenata i obuhvata:

○ **Posete mestima u Srbiji na kojima se nalaze izbeglice** – aktivistkinje i aktivisti ŽUC-a pružali su solidarnu pomoć u parkovima u Beogradu, kao i u samoorganizovanim kampovima izbeglica u Beogradu. Ovu aktivnosti koordiniraju aktivisti Goran i Tomislav.

● **Bihać, 2. i 3. septembar** - od februara 2018. Bosna i Hercegovina je postala glavno odredište izbeglica/migranata, na putu ka destinacijama na Zapadu. Na tom putu Bihać je zbog blizine granice sa Hrvatskom, postao središte okupljanja izbeglica/migranata. Od Bihaća do granice sa Hrvatskom ima 12 km, a do granice sa Slovenijom 120 km. U Bihaću se nalazilo više hiljada izbeglica, smeštenih u delu grada oko zgrade đakčkog doma (Borići) u krajnje nepovoljnim uslovima. Izbeglice su svedočile o brutalnosti hrvatske policije (torturi, deportacijama...), a o ovoj poseti su bili Mirko, Violeta, Staša.

● **Pljevlja, Crna Gora, 1. i 2. oktobar** – poseta aktivista/kinja (Fahrudin, Lino, Staša, Violeta) Otvorenom centru Bona Fide, koji je od trenutka dolaska izbeglica (februar 2018.) pružio emotivno-moralnu pomoć i podršku, smeštaj i hranu za oko hiljadu (**1000**) izbeglica, u čemu im nesebičnu podršku pružaju ljudi u Pljevljima, blizu granice sa BiH. U prostoru Bona Fide izbeglice/migranti, pored smeštaja dobijaju i hranu i odeću, kao i svu drugu moguću pomoć i informacije.

● **Šid, na granici između Srbije i Hrvatske:** 18. oktobar smo išli u solidarnu posetu (Stefan, Violeta, Staša) izbeglicama u Šidu gde je broj izbeglica je značajno manji nego ranije.

● **Tuzla, Bosna i Hercegovina** – izbeglice su počele juna 2018. da pristižu u ovaj grad iz pravca Srbije i Crne Gore, kao 'tranzitnom' mestu ka Bihaću. Svakodnevno stiže od 5 do 10 izbeglica, a Nihad Suljić, aktivista Mreže ŽUC-a iz Tuzle 'dočekuje' ih na autobuskoj stanici, pruža im solidarnu podršku (hrana, odeća, informacije, organizuje medicinsku pomoć...).

● **Tuzla (BiH), 11. decembar** – solidarna poseta aktivista/kinja ŽUC-a (Goran, Mirko, Violeta, Staša), Beograd, tokom koje su zajedno sa Nihadom Suljićem iz Tuzle pružili pomoć izbeglicama iz Avganistana, Palestine...

● **Pljevlja, Crna Gora, 22.-25. decembar** – višednevna poseta Ivane Ristić, aktivistkinje Mreže ŽUC-a tokom koje je pružala solidarnu podršku izbeglicama zajedno sa aktivistkima/kinjama Otvorenog centra Bona Fide. (O navedenim posetama možete naći na sajtu ŽUC-a).

- **Mirovne akcije humanitarnog karaktera** – pružanje humanitarne pomoći - preko humanitarnih akcija podstičemo solidarnost, upoznavanje, prijateljstvo, susrete sa ratnim izbeglicama, sticanje znanja o položaju izbeglica, informacija o njihovom položaju, itd. U ovom izveštajnom periodu ŽUC je organizovao prosečno jednom nedeljno, a nekada i više puta, solidarne posete ŽUC-u izbeglica smeštenih u kampu u Krnjači.

- **Umetničko-aktivističke akcije solidarnosti sa izbeglicama** - ulične mirovne akcije – protesti zbog zloupotrebe i militarizacije izbegličke tragedije, podsticanje solidarnosti građanstva sa ratnim izbeglicama. Ovaj segment aktivnosti obuhvata i estetsku dimenziju solidarnosti (štampanje letaka, izrada bedževa, transparenata na arapskom, farsiju, engleskom, srpskom jeziku). U ovom periodu organizovane su ulične akcije: 21. mart (*više informacija u rubrici 'Ulične akcije'*)

- **Dokumentarni filmovi o akcijama solidarnosti:** Grupa za video aktivizam ŽUC-a snimila je kraće filmove o uličnim akcijama, umetničko-aktivističkim programima, o čemu je već bilo reči u ovom izveštaju ('Grupa za video aktivizam'). Takođe imamo bogatu foto dokumentaciju o akcijama solidarnosti.

Pored navedenog, solidarnost sa ratnim izbeglicama Žena u crnom izražavaju i drugim aktivnostima:

Izveštaji - na srpskom i engleskom jeziku, za domaće i međunarodne mreže radi upoznavanja sa problemima izbeglica, njihovim položajem, njihovim ljudskim pravima, zloupotrebama, diskriminacijom, kako na nivou institucija tako i društva.

Beleženje zloupotreba i militarizacije izbegličke tragedije – slučajevi represije, zloupotrebe, eksploatacije izbeglica od strane državnih i nedržavnih aktera u vidu pljačke i bogaćenja na račun izbeglica; o ovome ŽUC izveštava kako putem izveštaja, tako i u brojnim saopštenjima.

Praćenje primene mera od strane institucija - ispunjavanje obaveza koje je preuzela država na osnovu međunarodnih konvencija o položaju izbeglica i tražilaca azila – raskorak između faktičkog i normativnog stanja (*Opširnije o ovome u izveštajima Mirka Medenice' Balkanska ruta, Jesen 2018'. decembar 2018.*)

Internacionalistička solidarnost – kontakti sa međunarodnim mrežama radi razmene informacija, osmišljavanja zajedničkih akcija, organizovanje poseta mestima na kojima borave izbeglice u Srbiji, tako da smo u ovom periodu organizovale smo brojne posete, učestvovali na međunarodnim konferencijama, debatama, od kojih izdvajamo:

- *Internacionalistička solidarnost sa izbeglicama* – o tome su govorile aktivistkinje iz Italije, na Regionalnom susretu Ženskog suda, novembar 2018. u Sremskim Karlovcima. (*Opširnije možete naći u ovom izveštaju 'Ženski sud – fministički pristup pravdi*).

- *Transnacionalna solidarnost sa izbeglicama* – o iskustvima su govorile aktivistkinje iz Italije; a u panelu 'Iskustva na Balkanskoj ruti' govorili su aktivisti/kinje iz BiH, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije, Slovenije, Srbije; o oba panela (decembar 2018.) možete naći opširnije u prethodnim rubrikama ovog izveštaja.

- „*Women and Girls in Migrations*“ (*Žene i devojčice u migracijama*) međunarodna konferencija u organizaciji NVO Atina održana je 10. decembra. Mirko Medenica (ŽUC) govorio je na panelu „*Gender perspective of the migrations and the violence against refugee and migrant women: the view from Serbia*“, zajedno sa

predstavnicima iz Danish Refugee Council-a, Praxis-a i Kontrapress-a. Pored iskustva Žena u crnom vezanim za aktivnosti u pogledu izbeglica/migranata, Mirko je govorio i o odnosu državnih organa prema izbeglicama/migrantima, kao i zloupotrebama EU fondova koji su namenjeni izbeglicama/migrantima. Konferenciji je prisustvovalo oko 50 učesnica/ka.

Diskusioni kružoci, predavanja, debate u prostorijama Žena u crnom - "Srede u ŽUC-u"

Praksa redovnih diskusionih kružoka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano petnaest (15) predavanja, debata, predavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovala preko **380** osoba.

12. septembar „U ime muškog naroda: analiza osuđujućih sudskih presuda za prekršajno delo prostitucija“ predstavljeno je istraživanje autorki Sanje Pavlović i Hristine Cvetinčanin, koje su govorile u prisustvu **12** osoba.

29. septembar 'O surogat materinstvu iz feminističke perspektive', razgovor u kojem su učestvovala/i Vera Litričin, feministička aktivistkinja i lekarka; Staša Zajović, ŽUC je u tom kontekstu govorila o kontroverzama prava na slobodu izbora danas, a na osnovu knjige 'Neoliberalizmo sexual: el mito de la libre eleccion' (Seksualni neoliberalizam: mit o slobodi izbora) španske autorke Ana de Miguel, izneti su stavovi španskih feministkinja (pravnica, filozofkinja, antropološkinja) o ovom pitanju; Miloš Urošević je govorio o odbijanju surogat majčinstva iz feminističkog ugla. U ovom razgovoru učestvovalo je **17** osoba.

3. oktobar 'Od autokratije do stabilokratije' debata u kojoj su govorili: Srbijanka Turajlić, profesorka u penziji BU, Pokret slobodnih građana, Aris Movsesijan, Nova stranka, a moderirao je Stefan Milosavljević (ŽUC). U debati su učestvovala **33** osobe.

10. oktobar 'O zlu' razgovor prema knjigama antropološkinje Dobrile Bradić 'Gluvo doba', autora Saimon Baron Koen ('Psihologija zla') i Hana Arent ('Ajhman u Jerusalimu'); uvodničari/ke su bili: Dana Vidić, psihijatarka, Lino Veljak, filozof, Daša Duhaček, filozofkinja, Stefan Milosavljević, student FPN-a. Na ovoj debati bilo je prisutno **25** osoba.

17. oktobar „100 godina Jugoslavije – 1918. – 2018.“- početak ciklusa zajedničkih promišljanja. Na prvoj debati „*Istorijat ideje jugoslovenstva, stvaranje Jugoslavije*“ predavači su bili: Srđan Milošević, istoričar, Beograd i Lino Veljak, filozof, Zagreb, moderirao je Nenad Milošević, književnik, politolog, Beograd, uz učešće **30** osoba.

24. oktobar „Ostavila je trag u nama - omaž Nadi Dabić“ (1955 – 2018); antiratnoj, antifašističko/antimilitarističkoj aktivistkinji Mreže Žena u crnom iz Novog Sada.

U ovom događaju učestvovalo je **20** osoba.

31. oktobar 'Jučerašnji svijet', Enis Zebić, Izdanje: Durieux, ZG 2017. E. Zebić je dr filozofije, dopisnik Radija Slobodna Evropa iz Hrvatske; knjiga govori o intelektualcima antifašističke liberalno-građanske orijentacije u Hrvatskoj između Prvog i Drugog svetskog rata; govorili su autor, Lino Veljak, Tomislav Žigmanov, predsednik Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine/DSHV, poslanik u Skupštini Srbije; knjiga je predstavljena u okviru ciklusa „100 godina Jugoslavije – 1918. – 2018.“; učestvovalo je **28** osoba.

7. novembar „Jugoslavija u istorijskoj perspektivi“, razgovor o zborniku u izdanju Helsinškog odbo-

ra za ljudska prava u Srbiji; delove knjige komentarisalo je oko desetak aktivista/kinja; u razgovoru u okviru ciklusa '100 godina Jugoslavije – 1918. – 2018' učestvovala su **22** osobe.

14. novembar - Da li je Jugoslavija morala da umre ... Ili kako su republičke etničke komunističke elite kontinuitetom svojih svađa dovele do neizbežnog kraha SFRJ“ autora Sergej Flere i Rudi Klanjšek; izdanje Dan Graf, Beograd. Razgovor su moderirali Dragomir Olujić Oluja i Lino Veljak, a knjigu su komentarisali aktivisti/kinje, a u okviru ciklusa '100 godina Jugoslavije – 1918. – 2018.' učestvovala su **24** osobe.

21. novembar “Diktatura kralja Aleksandra”, razgovor o knjizi Svetozara Pribičevića, demokratskog političara, jednog od osnivača Jugoslavije; ovo je obnovljeno izdanje knjige (2018.) o autoritarnoj vladavini kralja Aleksandra do atentata u Marseju (1934.); o čemu su govorili Lino Veljak i Dragan Stojković, urednik izdanja. Na predstavljanju knjige bilo je prisutno **16** osoba.

29. novembar „Dan Republike – Naš dan”, Žene u crnom, u saradnji sa antifašističkim aktivistkinjama i aktivistkima, kulturnim radnicima/ama su organizovale svečanu priredbu povodom 75 godina AVNOJ-a (Antifašističko veće naroda Jugoslavije). Svečana priredba je organizovana kao čin afirmacije antifašističkog nasleđa, internacionalističke solidarnosti, vrednovanja kulturnog stvaralaštva SFR Jugoslavije...

Povodom ovog istorijskog datuma organizovano je niz aktivnosti:

- O Drugom zasedanju ANVOJ-a – uvodna reč (*Snežana Tabački*)
- O antifašističkoj poeziji o NOB-u (Narodno oslobodilačkoj borbi) govorio *Goran Babić*, pesnik
- Slavimo antifašističku poeziju o NOB-u – čitali su pesnici, pesnikinje, aktivisti i aktivistkinje...
- Slavimo antifašističku poeziju, svuda i danas, a učestvovali su pesnici/kinje *Goran Babić, Tanja Šljivar, Ramiz Berbić, Nenad Glišić, Radmila Lazić, Nenad Milošević, Vasa Pavić...*
- Nastup antifašističkog hora 'Naša pjesma'
- Drugarsko veće sa zakuskom

Priredbu su vodili: *Dragan Protić Prota* i *Tanja Marković*, a učestvovalo je preko **80** osoba.

5. decembar “100 godina Vojvodine u Srbiji i Jugoslaviji: gde je autonomija?”, u razgovoru su učestvovali: *Miroslav Vasin*, potpredsednik Skupštine Vojvodine, predsednik Pokrajinskog odbora Demokratske stranke; *Ljiljana Spasić*, Građanska akcija, Pančevo; *Svenka Savić*, lingvistkinja i profesorka emerita, Novi Sad; *Tomislav Žigmanov*, predsednik Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine/DSHV, poslanik u Skupštini Srbije; razgovor se održava u okviru ciklusa “100 godina Jugoslavije – 1918-2018”, moderirala *Nastasja Radović*, uz učešće **21** osobe.

12. decembar “Houston we have a problem” (Hjustom imamo problem) reditelja Žige Virca iz 2016., film je snimljen u slovenačko-hrvatskoj-nemačkoj koprodukciji. Film je simbolička priča o usponu i padu Jugoslavije. Iako je zasnovan i inspirisan mnogim stvarnim događajima i činjenicama, film na alegorijski način govori atmosferi Hladnog rata 6'-tih godina 20. veka, razvoju mit o prodaj jugoslovenskog svemirskog programa SAD...

(Opširan izveštaj o svim događajima u okviru ciklusa “100 godina Jugoslavije – 1918-2018” možete naći na sajtu ŽUC-a)

19. decembar "Antiklerikalno druženje na Dunavu" kao reakcija na rastuću klerikalizaciju u Srbiji, u ovom događaju učestvovalo je **12** osoba.

26. decembar "Meka moć Rusije u Srbiji", razgovor u kojem su govorili *Jelica Kurjak*, bivša ambasadorica Srbije u Rusiji, *Milivoj Bešlin*, historičar, *Sonja Biserko*, Helsinški odbor za ljudska prava, razgovor moderirao *Stefan Milosavljević*, a učestvovalo je **25** osoba.

Izdavačka delatnost

Pored već navedenih publikacija, u ovom periodu smo takođe objavile:

„Ostavila je trag u nama – Nada Dabić (12.6. 1955.-12.10. 2018); omaž Nadi Dabić, antiratnoj/antifašističkoj aktivistkinji Mreže ŽUC-a održan je 24.10.18. u ŽUC, prisutno 25 osoba: Prvi deo publikacije prenosi sećanje aktivistkinja i aktivista na Nadu; drugi deo su intervjui sa Nadom, kao njeni tekstovi o feminizmu, antifašizmu, antimilitarizmu, sekularizmu; publikacija ima 36 stranica, uredili Miloš Urošević i Staša Zajović, novembra 2018. prelom i dizajn Marija Vidić.

Glas sa pločnika – borba majki sa troje i više dece protiv ukidanja ostvarenog prava, decembar 2016.- maj 2018.; u izdanju Anima – centar za žensko i mirovno obrazovanje, Kotor i Žene u crnom, Beograd, uredila Ljubomirka – Ljupka Kovačević, dizajn i prelom Marija Vidić, štampa ArtPrint, Novi Sad.

Knjiga je objavljena novembra 2018. ima 244 stranice i pet poglavlja (Društveno-politički kontekst u Crnoj Gori 2015 - 2018; Reagovanja-početak protesta i podrška; Protesti; Štrajk glađu i Pjesme učesnica štrajka glađu). Naime, uoči izbora a radi ubiranja političkih poena (2016.) država je donela zakon (2016.) po kojem žene sa troje ili više dece imaju pravo na doživotnu nadoknadu, potom je zakon selektivno primenjen, praktično suspendovan, zbog čega počinju masovni protesti žena koji traju u kontinuitetu od 2016. do sada. Protesti se smatraju najvećim pokretom žena u posljednjih 25 godina u Crnoj Gori. Ova knjiga je posvećena ženskom otporu, borbi za pravo i dostojanstvo, protiv zlo/upotrebe reproduktivnih prava/majčinstva...

„Krik iz tame“ – zbirka pesama Ramiza Berbića, aktiviste i pesnika iz Tuzle (BiH), zbirka sadrži antifašističke/antinacionalističke pesme, ima 35 stranica a promovisana je u ŽUC-u 29. novembra povodom Dana Republike SFR Jugoslavije.

Ženska mirovna agenda za 2018. - posvećena je izbeglicama sa Bliskog i Srednjeg istoka, Afrike - ljudima koji bežeći od rata, progona, bede prolaze prvenstveno „Balkansku rutu“, ali i druge rute, u potrazi za utočištem u zemljama Evropske Unije.

Ženska mirovna agenda za 2019. – prikazuje solidarne aktivnosti prvenstveno alternativnih kolektiva, aktivistkinja i aktivista sa terena koji svedoče o brutalnoj represiji nad izbeglicama.

Ženska mirovna agenda za 2019.- donosi datume o akcijama ŽUC-a posvećene izbeglicama na „Balkanskoj ruti“. Negovanje estetike otpora od strane ŽUC-a ogleda se i u fotografijama sa naših akcija solidarnosti sa izbeglicama organizovanih tokom „Balkanske rute“, kao i antirasističkim, antifašističko/antimilitarističkim akcijama ŽUC-a.

Ženska mirovna agenda za 2019.- i ove godine posvećena je izbeglicama – hrabrim ženama, muškarcima, deci koje beže od ratnog nasilja širom sveta - sa Bliskog i Srednjeg istoka, Afrike u potrazi sa sigurnim mestom u svetu.

Ženska mirovna agenda za 2019. ima **174** stranica, uredili su je Mirko Medenica i Staša Zajović, u saradnji sa aktivistima/kinjama (Almudena Olmo, Goran Lazin, Miloš Urošević, Snežana Tabački i Tomislav Perušić); prelom i dizajn je uradila Marija Vidić, fotografije su uradili Srđan Veljović i Zoran Solomun.

Mirovni kalendar Žena u crnom za 2018 - kalendar čine fotografije sa uličnih akcija Žena u crnom tokom 2017. (Srđan Veljović i Arhiv ŽUC-a), prelom i dizajn je uradila Marija Vidić.

Kampanje, apeli

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovala smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama.

„**Stop militarizmu**“ u saopštenju povodom 21. septembra - Svetskog dana mira, ŽUC je upozorio na rastuću militarizaciju u Srbiji (ogromne količine ilegalnog malokalibarskog naoružanja - stanovnici Srbije (i Crne Gore) najnaoružaniji su u Evropi; kampanje o uvođenju obaveznog vojnog roka u Srbiji; izvoz oružja zaraćenim državama, raznim diktatorskim režimima itd.)

ŽUC je i ovom prilikom upozorio da je 'država Srbija jedina zemlja u regionu koja nije potpisala Konvenciju UN o zabrani kasetne municije', Srbija i dalje proizvodi kasetne bombe". Na kraju je upućen apel državi 'Zaustavite prodaju oružja, a ne izbeglice!', 'Ako izvoziš oružje, nemoj da kukaš što uvoziš izbeglice! Sve za mir, zdravlje i obrazovanje – ništa za naoružanje!' Apelu su se pridružile brojne grupe iz Mreže ŽUC-a.

“**Otkrijte ubice vojnika!** - povodom 14 godina od ubistva gardista u Topčideru (5. 10. 2004. - 5. 10. 2018.) ŽUC upozorava da je istraga je i dalje u fazi prekrivičnog postupka: 'Ni danas nakon zločina država nije pogledala istini u oči i nije javno priznata čak ni mogućnost da su vojnici pre smrti videli tada najtraženijeg haškog begunca Ratka Mladića, nekadašnjeg komandanta Vojske Republike Srpske.' U saopštenju ŽUC zahteva od državnog vrha: da se odmah prekine sa opstrukcijom istrage ubistva Dragana Jakljevića i Dražena Milovanovića; da se konačno saopšti prava istina i o ubistvu vojnika, kao i o skrivanju Ratka Mladića u objektima Vojske Srbije; da nadležne institucije kazne sve naredbodavce i počinioce zločina u Topčideru i da se obezbedi pravda za porodice žrtava'.

Pamtimo zločin u Lovasu – povodom 27 godišnjice zločina (18.10.1991.) u selu Lovasu/Hrvatska gde je ubijeno 70 hrvatskih civila, a izvršioci zločina su pripadnici srpskih oružanih formacija i JNA, ŽUC u saopštenju podseća na sramne presude za ovaj zločin pred Specijalnim sudom u Beogradu (2008.): „Presudom je, po ko zna koji put, pogrešno interpretiran karakter sukoba na području bivše SFRJ: relativizovana

je odgovornost združenog zločinačkog poduhvata u kome je učestvovala JNA, a visoki oficiri tadašnje JNA, pod čijom je komandom izvršen ovaj zločin nisu optuženi..."

Sjeverin, nastavlja se traganje za istinom, pravdom - povodom 26 godišnice od otmice i ubistva 17 građana Srbije bošnjačke nacionalnosti iz mesta Sjeverin kod Priboja, koje su izveli pripadnici snaga Vojske Republike Srpske (VRS), Fond za humanitarno pravo (FHP), Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda (Sandžački odbor) i Žene u crnom (ŽUC) podsećaju da 'dugogodišnja potraga porodica za posmrtnim ostacima žrtava još uvek nije okončana' i da je 'neprihvatljivo da institucije Srbije i nakon 26 godina uporno odbijaju da porodicama žrtava pruže pravično obeštećenje, podršku i priznanje'. U saopštenju se naglašava da su pronađeni su posmrtni ostaci samo jedne žrtve, dok se ostali i dalje vode kao nestala lica.

'Tokom višegodišnje borbe za priznavanje prava žrtvama ratnih zločina, FHP, Sandžački odbor i ŽUC svedočili su kontinuiranom odnosu ignorisanja i diskriminacije žrtava Sjeverina od strane institucija Srbije' i da stoga navedene organizacije zahtevaju od institucija Srbije 'da napuste politiku izbegavanja odgovornosti za kršenja ljudskih prava tokom 1990-ih, te da žrtvama pruže pravično obeštećenje i istinu o sudbini njihovih najmilijih'.

„Nekažnjivost Informera za širenje mržnje i laži“ u saopštenju povodom oslobađajuće presude Apelacionog suda po tužbi Žena u crnom protiv Informera, ŽUC podseća da je 09.11.2016. objavljen na naslovnoj strani Informera tekst sa naslovom „ŽENE U CRNOM NAJVEĆI STRANI PLAĆENICI: Zapad im dao **1.587.596 evra** da optužuju Srbiju za ratne zločine“. U ovom tekstu se navodi da su Žene u crnom navedeni iznos novca dobile u poslednje dve godine i to sa ciljem da se "napada i destabilizuje država Srbija". Organizacija Žene u crnom se naziva "antisrpskom" i „opskurnom“. Svi podaci objavljeni u tekstu su u potpunosti netačni'.

Tokom suđenja koje je trajalo 16 meseci, tužena strana (urednik Informera) nije podnela niti jedan dokaz za tvrdnje iznete u tekstu, a tuženi Vučićević je u sudnici vređao i pretio aktivistkinjama i aktivistima Žena u crnom, rekavši da „Žene u crnom treba proterati iz Srbije“.

Prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtev Žena u crnom, uložena žalba, čeka se odluka drugostepenog suda. Na kraju saopštenja, ŽUC obaveštava da je 28. 10.2018. podneta ustavna žalba Ustavnom sudu Srbije.

Povodom presude Apelacionog suda aktivistkinjama i aktivistima Inicijative mladih za ljudska prava – u saopštenju od 31.10.2018. Žene u crnom najoštrije osuđuju presudu Apelacionog suda kojom se aktivistkinje i aktivisti Inicijative mladih za ljudska prava kažnjavaju zbog „kršenja javnog reda i mira“, jer su na miran i dostojanstven način izrazili svoje neslaganje sa promocijom ratnog zločinca Veselina Šljivančani- na, na tribini SNS-a u Beškoj 2017. godine.

"Svedoci smo da su u Srbiji državni organi glavni promoteri ratnih zločinaca. Ministarstvo odbrane se pretvorilo u Ministarstvo odbrane ratnih zločinaca, ratni zločinac Lazarević drži predavanja na vojnoj akademiji, o državnom trošku se štampaju knjige ratnog zločinca Nebojše Pavkovića. Svakodnevno saznajemo da osobe koje su bile deo politike zločina tokom devedesetih zauzimaju državne položaje". Potpredsednica Narodne skupštine, bez posledica, ismeva žrtve genocida, ratni zločinac Vojislav Šešelj, protivno zakonu i dalje je narodni poslanik. Više je nego jasno da politika zločina i genocida iz devedesetih i danas ima potpunu podršku vlasti Srbije. Ovo i ne čudi, jer je veliki broj najviših predstavnika vlasti, počevši od Aleksandra Vučića, bio deo zločinačke i genocidne politike devedesetih", naglašava se u saopštenju.

“Kristalna noć i bodljikava žica – Trajni beleg Evrope?

– u saopštenju povodom 9. novembra - Međunarodnog dana borbe protiv fašizma i antisemitizma, upozorava da se ‘navršava 80 godina od kada je počeo veliki pogrom Jevreja u nacističkoj Nemačkoj, poznat kao „Kristalna noć“ i da se u današnjoj Evropi ‘podstiču nove oblike fašizma, što je posebno vidljivo u njihovom odnosu prema izbeglicama i migrantima, koji su izloženi progonu, isključivanju i rasizmu’.

‘Režim Srbije, uz podršku ultradesničarskih stranaka podržava ovu ksenofobičnu, militarističku politiku i čini sve da oteža život ljudima koji bežeći od rata traže spas u Srbiji ili kroz nju prolaze prema granicama EU. „Protiv fašizma, novih kristalnih noći, bodljikavih žica i ograda!

Za dobrodošlicu izbeglicama! Za solidarno lice Evrope!“naglašava se na kraju.

Povodom napada na prostorije organizacije Are You Syrious u Zagrebu - Žene u crnom najoštrije osuđuju (12.11. 2018.) napad na prostorije organizacije Are You Syrious u Zagrebu.

“Ovaj napad je posledica sramne političke i medijske kampanje laži i dezinformacija, čiji je cilj dehumanizacija izbeglica/migranata i širenje straha, kako bi se lakše manipuliralo građanima i građankama. Ovakve rasističke i fašističke ideje nažalost imaju plodno tlo u društvima regiona, koja su godinama izložena nacionalističkoj propagandi, gde se žrtve vređaju i negiraju, a ratni zločinci slave’.

Upozorava se da su ‘izbeglice/migranti su u isto vreme izloženi sistematskom teroru od strane policije i drugih državnih organa Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske’, uz poziv građanima i građankama da pokažu solidarnost sa izbeglicama/migrantima i na taj način doprinesu borbi protiv narastajućeg fašizma’.

Solidarnost sa Danasom i Corax-om - Žene u crnom najoštrije su osudile organizovanu hajku režima A. Vučića protiv lista Danas i karikaturiste Predraga Koraksića Corax-a.

U saopštenju (13.11.2018.) ŽUC izražava solidarnu podršku i Danasu i Coraxu: „Režim koji proizvodi neprijatelje od svih koji drugačije misle, režim koji proizvodi i plaća batinaške medije, koji stvara atmosferu linča i odstrela, režim koji strahom i ucenama proizvodi podaništvo ogromne većine stanovništva, zasniva se na totalitarizmu. Svaki totalitarni režim plaši se humora, satire i karikature. Poznato je da su to moćna oruđa u borbi protiv diktature. Režim koji se plaši humora, satire i karikature osuđen je na propast!“

Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru! – u saopštenju povodom 27 godišnjice zločina u Vukovaru, ŽUC i Inicijativa mladih za ljudska prava podsećaju da je “25. 8. 1991. godine napadom JNA iz vazduha, sa zemlje i Dunava, počeo „pakao Vukovara“. 19. septembra 1991. veliki broj Beograđana, bacajući cveće

pred tenkove, ispratio je Prvu gardijsku oklopnu diviziju JNA u rušilački pohod na Vukovar. *Kao jedan od najsramnijih događaja u istoriji Beograda, prekriven je zavetom ćutanja i poricanja!*, a da *“za zločine urbicida, za osnivanje logora, ubijanje i mučenje hrvatskih zarobljenika/ca u Srbiji još uvek niko nije odgovarao, što ukazuje na kontinuitet nekažnjivosti”*.

Inicijativa Žena u crnom iz Beograda, Multimedijalnog centra/MMC Led art/Art klinika iz Novog Sada za podizanje spomen ploče hrvatskim ratnim zarobljenicima u Begejcima i Stajićevu:

I ove godine obratili smo se nadležnim institucijama (opštinama Zrenjanin i Žitište na kojima se nalazili logori) sa zahtevom da se na mestima stradanja i mučenja u logorima Stajićevo i Begejci postave spomen-ploče, što bi bio doprinos procesu obnove poverenja i pomirenja, kao i uvažavanje dostojanstva žrtava tih logora i njihovih porodica. Naši zahtevi nisu uslišeni, što ukazuje na nedostatak političke volje i moralne odgovornosti u odnosu na zločine počinjene u naše ime!

“Srbija – prostor nekažnjivog nasilja” u saopštenju povodom 29. novembra – Međunarodnog dana braniteljki i branitelja ženskih ljudskih prava, ŽUC naglašava da je ‘u poslednjih 4 godine počinjeno je 13 napada na aktivistkinje i aktiviste Žena u crnom, a do danas ni jedan počinitelj nije osuđen’.

„Kao paradigmatičan slučaj izdvajamo napad na aktivistkinje i aktiviste Žena u crnom u Valjevu u julu 2014. godine, tokom akcije obeležavanja godišnjice genocida u Srebrenici. Tom prilikom povređeno je 4 aktivistkinja i aktivista, kao i 3 policajaca. Napominjemo da se ovaj napad desio u prisustvu više desetina policajaca, kao i da je snimljen od strane policije. Pripadnici policije koji su dali izjave u istražnom postupku potvrdili su da su napadači tukli aktiviste i aktivistkinje pesnicama, vređali ih na verskoj i nacionalnoj osnovi i pretili im. Uprkos svim ovim dokazima, usled skandaloznih propusta Višeg tužilaštva u Valjevu, kao i usled skandaloznih odluka Višeg suda u Valjevu i Apelacionog suda, epilog pred srpskim pravosuđem je da niko od počinitelja nije osuđen. Usled toga je podneta žalba Ustavnom sudu zbog povrede prava na jednaku zakonsku zaštitu i zaštitu prava pred sudovima i drugim državnim organima. Ustavni sud je prošlog meseca doneo odluku da odbaci žalbu, ne nalazeći da je bilo koje pravo povređeno. Zbog svega gore navedenog Žene u crnom će podneti predstavku Evropskom sudu za ljudska prava“.

Inicijativa za imenovanje jedne ulice u Beogradu imenom Dejana Nebrigića - 29 decembra 2018. se navršilo se 19 godina od smrti Dejana Nebrigića (1970 -1999), gej aktiviste, pacifiste i antifašiste. Dejan je ubijen 1999. godine u dvadeset osmoj godini života. Kao deklarisan antifašista, antinacionalista i antimilitarista, odbio je vojnu obavezu, javno obnarodujući da je homoseksualac, što je u to vreme tretirano kao bolest zbog koje je trajno oslobođen vojne obaveze. Početkom 1992. priključuje se Ženama u crnom, a veoma značajan doprinos antimilitarističko-feminističkom angažmanu Žena u crnom dao je svojim učešćem u pokretanju mreže za prigovor savesti. Od nadležnih institucija se zahteva da se “nekoj od mnogih bezimernih ulica u Beogradu date ime po Dejanu Nebrigiću, jednom od prvih boraca za poštovanje ljudskih prava LGBT osoba, feministi, antifašisti i antimilitaristi” čime bi pokazale da se suprotstavljaju “homofobiji i spreče da diskriminacija drugih i različitih i dalje obeležava stvarnost Srbije”. Na ovaj višegodišnji zahtev zahtev nadležne institucije još uvek nisu odgovorile.

Međunarodna politika

U prethodnim rubrikama u ovom izveštaju navedeno je učešće na brojnim međunarodnim konferencijama, kao i posete na međunarodnom nivou.

Pored već navedenih, od učešća na međunarodnim konferencijama navodimo i sledeće:

23. oktobar – poseta devet članica ženske fondacije *Filia Frauenstiftung*, Nemačka. Tokom ovog susreta održanog u prostorijama ŽUC-a bilo je reči o aktivnostima ŽUC-a, problemima i izazovima u radu.

29. oktobar – poseta *Zahra R. Vieneuve*, programske koordinatorke ženske za Bliski istok i Severnu Afriku u ženskoj fondaciji *Global Fund for Women* (program officer for Middle East&North Africa u Global Fund for Women). Tokom susreta razgovarale smo o aktivnostima ŽUC-a, posebno o tranzicionoj pravdi iz feminističke perspektive, kao problemima bezbednosti aktivista/kinja itd.

London, 25. novembar – učešće Staše Zajović na međunarodna konferencija o sekularizmu „*Sharia, segregation and secularism*“ u organizaciji mreže „*One Law for All*“ (Jedan zakon za sve), uz podršku najvažnijih antifundamentalističkih mreža „*Southall Black Sisters*“, „*Secularism is a Women’s Issue*“; Centar for Secular Space itd. Konferencija je bila podeljena u više plenarnih panela, a Staša Z. je učestvovala u okviru panela „*Politike nedela*“ (Politics of collusion) zajedno sa Bonya Ahmed, Bangladeš, Marieme Helie-Lucas (Secularism is a Women’s Issue), Sadia Hameed (Council of ex-Muslim in Britain/Savet bivših muslimana u Velikoj Britaniji).

Međunarodna nagrada Staši Zajović – mreža „*One Law for All*“ (Jedan zakon za sve) dodelila je Staši Z. međunarodnu nagradu „*za izuzetan doprinos u borbi za ženska prava i sekularizam*“. Nagrada je uručena na desetu godišnjicu mreže „*One Law for All*“, na ceremoniji u Londonu 25. novembra 2018. godine u okviru gore navedene međunarodne konferencije o sekularizmu.

Beograd, 5. decembar – radni sastanak sa predstavnicima/ama država EU u Srbiji sa aktivistkinjama autonomnih ženskih grupa iz Srbije – o aktivnostima. Društveno-političkom kontekstu, politici međunarodne pomoći itd.; u ime ŽUC-a učestvovala Staša Zajović.

Izveštaj priredila: Staša Zajović

uz podršku: Gorana Lazina, Ljupke Kovačević, Marijane Stojić, Miloša Uroševića, Mirka Medenice, Nastasje Radović, Nataše Milanović, Nihada Suljića, Snežane Tabački, Stefana Milosavljevića, Violete Đikanović.

Žene u crnom
Beograd, februar 2019.